

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ**ΤΑΞΗ Α΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ****ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ****ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΔΙΔΑΚΤΕΑ****ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ****ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ**

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση να:

Πληροφορίες, Έννοιες, Δεξιότητες, Στρατηγικές/Τρόπος σκέψης, Στάσεις/Αξίες

1	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκονται αντικείμενα στον χώρο του σχολείου τους σε σχέση με τον εαυτό τους.	1.1 Στοιχεία του χώρου 1.1.1 Ιδιότητες αντικειμένων του χώρου: χρώμα, σχήμα, μέγεθος 1.1.2 Ονόματα αντικειμένων του χώρου (π.χ. θρανίο, αντικείμενα στη σάκα/στην κασετίνα) 1.2 Θέση του εαυτού 1.2.1 σε σχέση με άλλα στοιχεία του χώρου ή άλλους ανθρώπους (π.χ. συγκεκριμένων φυτών στον κήπο) και 1.2.2 με χρήση των εννοιών μπροστά από, πίσω από, κοντά σε, μακριά από, δεξιά, αριστερά
2	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκονται αντικείμενα στον χώρο ή τόποι σε σχέση με άλλα αντικείμενα ή άλλους τόπους.	2.1 Θέση ενός στοιχείου του χώρου (π.χ. στο θρανίο τους, στο σχολείο, στον κήπο) με συνδυασμό 2.1.1 σημείων αναφοράς του περιβάλλοντός τους και 2.1.2 των εννοιών κοντά, μακριά, δίπλα, δεξιά, αριστερά, μέσα, ανάμεσα, μπροστά, πίσω 2.2 Θέση των πολικών περιοχών και του Ισημερινού της Γης στον πλανήτη (π.χ. η περιοχή του Βόρειου Πόλου βρίσκεται πάνω από τον Ισημερινό)
3	Εντοπίζουν και περιγράφουν τι υπάρχει σε έναν τόπο και πώς είναι (συνθήκες εντός του σχολείου).	3.1 Ονόματα χώρων και αντικειμένων στον χώρο 3.1.1 αίθουσα διδασκαλίας, κυλικείο–καντίνα, αποχωρητήρια, γραφείο εκπαιδευτικών/διευθυντή/διευθύντριας, αυλή, γήπεδο, αίθουσα επιστατριών, αίθουσα πολλαπλής χρήσης, ονόματα εκπαιδευτικών/υπόλοιπου προσωπικού, ονόματα τμημάτων/τάξεων 3.1.2 στο θρανίο, στη σάκα και στην κασετίνα τους (π.χ. κασετίνα, ρίγα/χάρακας, σβηστήρι, μολύβι, χρωματιστό μολύβι, ξύστρα, τετράδιο, βιβλίο, φυλλάδιο, φάκελος) 3.1.3 στον κήπο του σχολείου (π.χ. δέντρα, παρτέρια, πέτρες, λουλούδια, μυρμήγκια, πουλιά)

		<p>3.2 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα στοιχείων του χώρου</p> <p>3.2.1 στο σχολείο (π.χ. ψηλό κτήριο, μεγάλη αίθουσα)</p> <p>3.2.2 στη σάκα, στην κασετίνα και στο θρανίο (π.χ. μεγάλο βιβλίο, μακριά ρίγα, χοντρός φάκελος)</p> <p>3.2.3 στον κήπο του σχολείου (π.χ. ύψος φυτών, πυκνότητα φυλλωσιάς, μέγεθος φύλλων, πλακόστρωτοι διάδρομοι)</p>
4	Εντοπίζουν και περιγράφουν τι υπάρχει στις πολικές περιοχές του πλανήτη και πώς είναι οι περιοχές αυτές.	<p>4.1 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα στοιχείων των πολικών περιοχών του πλανήτη (π.χ. άσπρου χρώματος γούνας ζώων, άσπρο χρώμα χιονιού, κρύο)</p> <p>4.2 Ομοιότητες και διαφορές μεταξύ των περιοχών του Βόρειου και του Νότιου Πόλου (π.χ. Μόνο στην περιοχή του Νότιου Πόλου ζουν πιγκουίνοι.)</p> <p>4.3 Πανίδα στις περιοχές του Βόρειου και Νότιου Πόλου και προσαρμογή (π.χ. γούνα ζώων)</p> <p>4.4 Κάτοικοι της περιοχής του Βόρειου Πόλου και προσαρμογή (π.χ. ενδυμασία)</p>
5	Εντοπίζουν και περιγράφουν τι υπάρχει σε ένα ποτάμιο σύστημα και εξηγούν τη λειτουργία του.	<p>5.1 Ονόματα χώρων και στοιχείων στα ποτάμια συστήματα: τα τοπία «βουνό», «πεδιάδα», «ποτάμι», «θάλασσα», «πηγές», «εκβολές»</p> <p>5.2 Ομοιότητες και διαφορές στο επίπεδο του εδάφους: ψηλότερο έδαφος, χαμηλότερο έδαφος</p> <p>5.3 Η ροή του νερού από τις πηγές (ψηλότερο έδαφος) προς τις εκβολές (χαμηλότερο έδαφος)</p> <p>5.4 Ανωφέρεια (ανήφορος) και κατωφέρεια (κατήφορος) του εδάφους ως μετάβαση από το ψηλότερο στο χαμηλότερο έδαφος και αντίστροφα</p> <p>5.5 Τα λειτουργικά μέρη του ποταμού «πηγές-ψηλότερο έδαφος», «πεδιάδα-χαμηλότερο έδαφος», «εκβολές-θάλασσα»</p>
6	Περιγράφουν πώς συνδέονται δύο τόποι εντός του σχολείου τους.	<p>6.1 Η διαδρομή από την αίθουσα διδασκαλίας προς άλλους χώρους του σχολείου</p> <p>6.2 Αίθουσες/Χώροι που μεσολαβούν κατά μήκος μιας διαδρομής</p> <p>6.3 Κατευθύνσεις δεξιά – αριστερά – μπροστά – πίσω</p> <p>6.4 Οι διαδρομές εντός του κήπου του σχολείου (π.χ. πλακόστρωτοι διάδρομοι, κόμβοι εισόδου/εξόδου)</p>
7	Αναγνωρίζουν και ομαδοποιούν χώρους που βρίσκονται κοντά ο ένας στον	<p>7.1 Ονόματα χώρων με βάση δεδομένα κριτήρια (π.χ. χώροι διαλείμματος, χώροι φύλαξης βιβλίων στη σάκα)</p>

	άλλο και έχουν παρόμοιες συνθήκες.	<p>7.2 Κριτήρια με βάση τις ιδιότητες του χώρου που βρίσκουν οι μαθητές/μαθήτριες (π.χ. χρήση, σχήμα, μέγεθος)</p> <p>7.3 Κατηγορίες χώρων και ονομασία τους (π.χ. χώροι για μικρά αντικείμενα στη σάκα, καλυμμένοι και ακάλυπτοι χώροι στο σχολείο)</p> <p>7.4 Οι επιμέρους χώροι ως μικροπεριφέρειες (π.χ. η μεγάλη θήκη της σάκας ως μέρος της σάκας, το ορθογώνιο παρτέρι ως μέρος του κήπου)</p>
8	Συγκρίνουν αντικείμενα και στοιχεία του χώρου εντός του σχολείου ως προς τις χωρικές τους ιδιότητες.	<p>8.1 Ομοιότητες και διαφορές</p> <p>8.1.1 του μεγέθους της σάκας, της κασετίνας, του θρανίου και των αντικειμένων που βρίσκονται στους χώρους αυτούς</p> <p>8.1.2 του ύψους, του μεγέθους και του σχήματος των κτηρίων του σχολείου</p> <p>8.1.3 του μεγέθους και του σχήματος των παρτεριών του κήπου</p> <p>8.1.4 του ύψους των φυτών του κήπου/του μεγέθους, σχήματος και πυκνότητας των φύλλων</p>
9	Αναγνωρίζουν ή/και εντοπίζουν στοιχεία που συνήθως παρατηρούνται στον ίδιο χώρο, εντός του σχολείου.	<p>9.1 Τα πρόσωπα που εργάζονται στο σχολείο και συγκεκριμένες αρμοδιότητες (π.χ. επιστάτρια – καθαριότητα, δάσκαλος – μάθημα)</p> <p>9.2 Χώροι του σχολείου και</p> <p>9.2.1 συγκεκριμένα πρόσωπα που εργάζονται στο σχολείο (π.χ. διευθύντρια στο γραφείο της)</p> <p>9.2.2 συγκεκριμένες δραστηριότητες ή/και χρήση των χώρων (π.χ. αίθουσα διδασκαλίας για μάθημα, αυλή για ξεκούραση)</p>
10	Αναγνωρίζουν σχήματα που φαίνονται στον χώρο του σχολείου με βάση τη διάταξη των αντικειμένων ή των χαρακτηριστικών τους.	<p>10.1 Διάταξη των παιδιών σε γραμμή</p> <p>10.2 Τρόπος κίνησης των παιδιών σε σειρές</p> <p>10.2.1 όταν κινούνται ως τμήμα εντός του σχολείου</p> <p>10.2.2 όταν ψωνίζουν από το κυλικείο</p> <p>10.3 Σχήματα φυτών και παρτεριών εντός του κήπου του σχολείου (π.χ. φυτά σε σειρές ή σε συστάδα ή σε κύκλο, ορθογώνια παρτέρια)</p>
11	Περιγράφουν κινήσεις και αλλαγές που συμβαίνουν στο σχολείο τους σε διαφορετικό χρόνο.	<p>11.1 Μετακινήσεις ανθρώπων</p> <p>11.1.1 σε διαφορετικές χρονικές στιγμές (π.χ. διάλειμμα)</p> <p>11.1.2 για διαφορετικό σκοπό (π.χ. μάθημα Φυσικής Αγωγής)</p> <p>11.1.3 κάτω από διαφορετικές καιρικές συνθήκες (π.χ. βροχερή μέρα)</p>

12	Περιγράφουν αλλαγές που συμβαίνουν στον καιρό της περιοχής του σχολείου τους κατά τη διάρκεια ενός έτους και τις επιδράσεις τους στη βλάστηση και στην ενδυμασία των ανθρώπων.	<p>12.1 Το αίσθημα της θερμότητας του περιβάλλοντος (π.χ. ζεσταίνομαι, κρυώνω, αισθάνομαι άνετα)</p> <p>12.2 Μέτρηση και καταγραφή θερμοκρασίας με θερμόμετρο</p> <p>12.3 Η σχέση της αίσθησης θερμότητας με την ένδειξη του θερμόμετρου</p> <p>12.4 Αλλαγές</p> <p>12.4.1 στη βλάστηση εντός του κήπου του σχολείου</p> <p>12.4.2 στην ενδυμασία των ανθρώπων</p> <p>12.5 Ομοιότητες και διαφορές της θερμοκρασίας, της ενδυμασίας και της βλάστησης σε διαφορετικές καιρικές συνθήκες</p>
13	Συσχετίζουν τον χρόνο με ανθρώπινες δραστηριότητες, με φυσικά φαινόμενα και βλάστηση.	<p>13.1 Το αίσθημα της θερμότητας του περιβάλλοντος (όταν ζεσταινόμαστε, όταν κρυώνουμε, όταν αισθανόμαστε άνετα)</p> <p>13.1.1 και η βλάστηση (π.χ. κιτρινωπά χόρτα – ζέστη)</p> <p>13.1.2 και τα καιρικά φαινόμενα (π.χ. χιόνια – κρύο)</p> <p>13.1.3 και η κατάλληλη ενδυμασία (π.χ. στολή σχολείου – θερμοκρασία άνεσης)</p> <p>13.2 Κατάλληλοι τρόποι μετακίνησης στον χώρο του σχολείου, όταν βρέχει (π.χ. σχεδιασμός διαδρομών που αποφεύγουν τους ακάλυπτους χώρους)</p> <p>13.3 Κατάλληλες συμπεριφορές σε σχέση με καιρικά φαινόμενα (π.χ. αποφυγή διαδρομής με λάσπες, χρήση ομπρέλας)</p>
14	Εντάσσουν αντικείμενα ή μικρότερους χώρους σε μεγαλύτερους χώρους.	<p>14.1 Τοποθέτηση μικρών αντικειμένων στην κασετίνα και της κασετίνας στη σάκα</p> <p>14.2 Τοποθέτηση αντικειμένων στη σχολική τους τσάντα και στην κασετίνα τους με προσοχή</p> <p>14.3 Μη κατάλληλες χρήσεις του χώρου της σάκας και του θρανίου (π.χ. τοποθέτηση φαγητού)</p>
15	Εντάσσουν ανθρώπους σε μικρότερα ή μεγαλύτερα σύνολα ανθρώπων.	<p>15.1 Ιδιότητες του εαυτού τους (π.χ. μαθητές/μαθήτριες τμήματος-τάξης-σχολείου)</p> <p>15.2 Μαθητές/Μαθήτριες και εκπαιδευτικοί σε ευρύτερα σύνολα με βάση την απόδοση ιδιοτήτων (π.χ. οι μαθητές/μαθήτριες του τμήματος Α΄1 ως παιδιά της Α΄ τάξης, εκπαιδευτικοί της Β΄ τάξης ως εκπαιδευτικοί του σχολείου)</p>
16	Εξηγούν πώς οι ίδιοι/ίδιες ως μαθητές/μαθήτριες μπορεί να ανήκουν σε μικρότερες	<p>16.1 Ταυτόχρονη παρουσία των μαθητών/μαθητριών σε</p> <p>16.1.1 ιεραρχικά συνδεόμενες ομάδες (π.χ. ιεραρχική σχέση μαθητής/μαθήτρια – τμήμα – τάξη – σχολείο)</p>

	ή/και μεγαλύτερες ομάδες ανθρώπων με βάση τις ιδιότητές τους.	16.1.2 μη ιεραρχικά συνδεόμενες ομάδες (π.χ. φύλο, ηλικία)
17	Επιδεικνύουν συμπεριφορά που να δείχνει ότι προσδίδουν την κατάλληλη αξία σε κάθε χώρο, ανάλογα με τη χρήση του και τη χρησιμότητά του, και συνυπάρχουν αρμονικά σ' αυτόν.	17.1 Αντικείμενα στον χώρο του θρανίου που εξυπηρετούν τις ανάγκες κάθε μαθήματος 17.2 Κατάλληλη διευθέτηση των προσωπικών αντικειμένων στον χώρο της σάκας και του θρανίου 17.3 Νέοι τρόποι διαρρύθμισης του προσωπικού χώρου και κοινόχρηστων χώρων (π.χ. θρανίο, αίθουσα διδασκαλίας) με σκοπό τη βελτίωση της χρήσης του χώρου 17.4 Μη κατάλληλες χρήσεις του χώρου (π.χ. δυνατές ομιλίες έξω από αίθουσες κατά τις μετακινήσεις παιδιών), συνεπαγόμενοι κανόνες και κανονισμοί (π.χ. της τάξης/του σχολείου) και αξιοποίηση τους για τεκμηρίωση διαφωνίας σε περιπτώσεις μη κατάλληλης χρήσης 17.5 Κατάλληλη χρήση του χώρου του θρανίου (π.χ. έκταση ζωτικού χώρου, από κοινού χρήση αντικειμένων)
18	Διεξαγάγουν και καταγράφουν παρατηρήσεις βιωματικά για το εγγύς περιβάλλον τους (φυσικό και ανθρώπινο).	18.1 Εστίαση σε συγκεκριμένους χώρους (π.χ. μοντέλο ποταμού στην τάφρο του σχολείου) 18.2 Συμπλήρωση δελτίου παρατήρησης 18.3 Διατύπωση παρατηρήσεων με εστιασμένο διάλογο (π.χ. το νερό ρέει από τα ψηλά στα χαμηλά) 18.4 Καταγραφή παρατηρήσεων με τη χρήση πινακίου, όταν δεν υπάρχει σταθερή επιφάνεια 18.5 Χρήση θερμότερου για μέτρηση θερμοκρασίας 18.6 Συστηματική μέτρηση και καταγραφή θερμοκρασίας (π.χ. σε Αφίσα Τοίχου) 18.7 Παρατηρήσεις και λήψη φωτογραφιών 18.7.1 της βροχής, χαρακτηριστικών της βλάστησης και της ενδυμασίας των ανθρώπων 18.7.2 στοιχείων του χώρου (π.χ. στεγασμένοι διάδρομοι, σχήματα παρτεριών στον κήπο) 18.7.3 της ροής του νερού από ψηλότερο σε χαμηλότερο έδαφος
19	Εντοπίζουν και αναγνωρίζουν γνωρίσματα αντικειμένων ή στοιχείων του χώρου μέσα από φωτογραφίες (αποκωδικοποίηση φωτογραφιών)*.	19.1 Αντικείμενα και στοιχεία του χώρου (π.χ. τι βλέπω; πώς είναι το τοπίο;) 19.2 Λειτουργία και χρήση των αντικειμένων στον χώρο (π.χ. τι κάνουν; τι είδους μέρος είναι;) 19.3 Ομοιότητες και διαφορές με άλλους τόπους ή τοπία που γνωρίζουν 19.4 Λόγοι για τους οποίους οι τόποι και τα τοπία που βλέπουν είναι έτσι 19.5 Υποθέσεις για το τι θα γινόταν εάν άλλαζε κάτι στους τόπους που βλέπουν (π.χ. τι θα συμβεί στην αρκούδα αν λιώσει ο πάγος;)

		19.6 Εναλλακτικοί τρόποι λειτουργίας και χρήσης των αντικειμένων για αντιμετώπιση προβλήματος (π.χ. αλλαγές σε έναν κήπο για να φιλοξενοούνται επισκέπτες)
20	Ερμηνεύουν φυσικά και ψηφιακά τρισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης και αποκωδικοποιούν πληροφορίες από αυτά*.	20.1 Μοντέλο ποταμού 20.1.1 ψηλότερο και χαμηλότερο έδαφος 20.1.2 τα βουνά (ψηλότερο έδαφος) ως χώροι από τους οποίους πηγάζει ο ποταμός και η θάλασσα ως χώρος εκβολής του ποταμού 20.2 Υδρόγειος Σφαίρα 20.2.1 οι περιοχές των πόλων ως παγωμένων περιοχών του πλανήτη (π.χ. με βάση το λευκό χρώμα στις περιοχές του Βόρειου και του Νότιου Πόλου) 20.2.2 ο Ισημερινός κύκλος 20.3 Ψηφιακή υδρόγειος σφαίρα 20.3.1 Περιοχές των πόλων, Ισημερινός κύκλος, Κύπρος
21	Σχεδιάζουν φυσικά και ψηφιακά δισδιάστατα/τες σχήματα και αναπαραστάσεις αντικειμένων και συστημάτων του πραγματικού κόσμου*.	21.1 Σχήματα ή αναπαραστάσεις αντικειμένων που βρίσκονται κοντά τους 21.1.1 στο θρανίο τους (κάτοψη αντικειμένων) 21.1.2 στον κήπο του σχολείου τους (π.χ. φυτά, διάδρομοι, παρτέρια) 21.1.3 εντός του σχολείου τους (π.χ. ο τόπος που παίζουμε το διάλειμμα) 21.2 Αναπαραστάσεις συστημάτων και στοιχείων του πραγματικού κόσμου 21.2.1 ποτάμιο σύστημα (π.χ. ροή νερού από ψηλότερο σε χαμηλότερο έδαφος, βουνό – πεδιάδα – θάλασσα) 21.2.2 τοπίο από πολικές περιοχές 21.3 Ψηφιακός νοητικός χάρτης ομάδων ανθρώπων με βάση τις ιδιότητες (μαθητής/μαθήτρια – τμήμα – τάξη – σχολείο) 21.4 Ψηφιακός σχεδιασμός κάτοψης κήπου (π.χ. σχήματα παρτεριών, διάδρομοι κ.λπ.)

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ**ΤΑΞΗ Β΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ****ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ****ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΔΙΔΑΚΤΕΑ****ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ****ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ**

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση να:

Πληροφορίες, Έννοιες, Δεξιότητες, Στρατηγικές/Τρόπος σκέψης, Στάσεις/Αξίες

1	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκονται αντικείμενα ή τόποι σε σχέση με άλλα αντικείμενα ή άλλους τόπους εντός του σχολείου.	1.1 Στοιχεία του χώρου του σχολείου 1.1.1 Ιδιότητες στοιχείων του χώρου: χρώμα, σχήμα, μέγεθος 1.1.2 Ονόματα στοιχείων του χώρου (π.χ. μπροστινή είσοδος του σχολείου) 1.2 Θέση ενός αντικειμένου ή στοιχείου του χώρου (π.χ. στο σχολείο, στην αίθουσα διδασκαλίας) με συνδυασμό 1.2.1 σημείων αναφοράς του περιβάλλοντός τους 1.2.2 εννοιών κατεύθυνσης (μπροστά/πίσω από, δεξιά/αριστερά, πίσω αριστερή γωνία) 1.2.3 εννοιών εγγύτητας (κοντά σε, μακριά από, ανάμεσα π.χ. στην αριστερή πλευρά της αίθουσας κοντά στον εκτυπωτή) 1.3 Θέση του εαυτού 1.3.1 σε σχέση με άλλα στοιχεία του χώρου ή άλλους ανθρώπους (π.χ. συγκεκριμένων αντικειμένων στην αίθυσά τους) και 1.3.2 με χρήση εννοιών μπροστά από, πίσω από, πάνω, κάτω, κοντά σε, μακριά από, ανάμεσα, δεξιά, αριστερά (π.χ. στέκομαι στην μπροστινή δεξιά γωνία της αίθουσας, κοντά στον εκτυπωτή)
2	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκονται αντικείμενα ή τόποι σε σχέση με άλλα αντικείμενα ή άλλους τόπους εκτός του σχολείου.	2.1 Θέση ενός στοιχείου του χώρου σε σχέση με άλλα σημεία αναφοράς 2.1.1 στην περιοχή γύρω από το σχολείο (π.χ. η εκκλησία βρίσκεται ανάμεσα στο σχολείο και στην τράπεζα) 2.1.2 στην Κύπρο (π.χ. οι παράκτιοι οικισμοί βρίσκονται κοντά στη θάλασσα) 2.1.3 στον πλανήτη Γη (π.χ. η περιοχή του Ισημερινού βρίσκεται στη μέση της Γης)

		<p>2.2 Θέση</p> <p>2.2.1 τόπων στην περιοχή γύρω από το σχολείο (π.χ. κατάστημα, εκκλησία, περίπτερο, κρεοπωλείο, φούρνος)</p> <p>2.2.2 τόπων στην Κύπρο: περιοχή της Καρπασίας, παράκτιοι/ες οικισμοί/πόλεις και ορεινοί οικισμοί, οι κατεχόμενες παράκτιες πόλεις της Κερύνειας και της Αμμοχώστου</p> <p>2.2.3 τόπων στον πλανήτη Γη: Πόλοι και Ισημερινός της Γης, περιοχές των Τροπικών Βροχερών Δασών</p> <p>2.2.4 των τοπίων «παραλία», «ακτή», «βουνό», «θάλασσα»</p> <p>2.2.5 τουριστικών οικισμών και τόπων που σχετίζονται με καλοκαιρινές διακοπές (π.χ. παραλία, θάλασσα, ορεινός οικισμός, παράκτιος οικισμός)</p>
<p>3</p>	<p>Εντοπίζουν και περιγράφουν τι υπάρχει σε έναν τόπο (συνθήκες εντός και εκτός του σχολείου).</p>	<p>3.1 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα τόπων</p> <p>3.1.1 στους χώρους που σχετίζονται με καλοκαιρινές διακοπές (π.χ. παραλιακό τοπίο, ψαρόβαρκες, άμμος, ομπρέλες, ξενοδοχείο, εστιατόρια, βουνό, δάσος,)</p> <p>3.1.2 στην περιοχή γύρω από το σχολείο (π.χ. μέγεθος κτηρίων, αριθμός αυτοκινήτων/πεζών, κυκλοφοριακή συμφόρηση)</p> <p>3.2 Ονόματα χώρων και στοιχείων</p> <p>3.2.1 που σχετίζονται με καλοκαιρινές διακοπές (π.χ. θάλασσα, ακτή, βουνό, παραλία, παράκτιος οικισμός, ορεινός οικισμός)</p> <p>3.2.2 στις αίθουσες διδασκαλίας (π.χ. πίνακας, πινακίδες, θρανία, έδρα, πάγκοι, Η.Υ., έπιπλο βιβλιοθήκης, διάδρομοι)</p> <p>3.2.3 στο σχολείο (π.χ. αίθουσα διδασκαλίας / μουσικής / Η.Υ, γήπεδο καλαθόσφαιρας/ποδοσφαίρου, γραφείο διευθυντή/ντριας, γραφείο γραμματείας, σκάλα, κήπος, κυλικείο)</p> <p>3.2.4 στην περιοχή γύρω από το σχολείο (π.χ. οικίες, δρόμοι, οχήματα, πεζοί, πεζοδρόμια, χώροι στάθμευσης, διαβάσεις πεζών, κτήρια πολιτισμού, χώροι λατρείας, χώροι ψυχαγωγίας και αναψυχής, χώροι εργασίας και παραγωγής, ιστορικά κτήρια/κτίσματα, κτήρια σύγχρονης κουλτούρας)</p> <p>3.2.5 που σχετίζονται με χώρους κατανάλωσης: εμπορικός δρόμος, εμπορικό κέντρο, υπεραγορά</p> <p>3.3</p>

4	Εντοπίζουν και περιγράφουν τι υπάρχει στις περιοχές των Τροπικών Βροχερών Δασών του πλανήτη και πώς είναι οι περιοχές αυτές.	<p>4.1 Ονόματα χώρων και στοιχείων του χώρου στις τροπικές περιοχές του πλανήτη (θερμές περιοχές του πλανήτη, ψυχρές περιοχές του πλανήτη, Τροπικό Βροχερό Δάσος, χιμπατζήδες, πολική αρκούδα)</p> <p>4.2 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα στοιχείων των τροπικών περιοχών του πλανήτη (π.χ. πυκνή βλάστηση, ψηλά δέντρα, πολύχρωμα ζώα, ποικιλία, βροχόπτωση, ενδυμασία)</p> <p>4.3 Διαφορετικότητα των τοπίων σε διαφορετικές περιοχές του πλανήτη και σεβασμός τους</p>
5	Εντοπίζουν και περιγράφουν τις διαδικασίες δημιουργίας και τον τρόπο λειτουργίας ενός ποτάμιου συστήματος.	<p>5.1 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα και ονομασία της «κοίτης (το κανάλι) ενός ποταμού» (π.χ. βαθούλωμα)</p> <p>5.2 Οι τόποι «κοίτη – κανάλι», «πηγές», «εκβολές», «ποτάμι»</p> <p>5.3 Η κοίτη (το κανάλι) του ποταμού ως χώρος ροής του νερού</p> <p>5.4 Αλλαγές που συμβαίνουν στο έδαφος λόγω της ροής νερού από τις πηγές προς τις εκβολές του ποταμού (δημιουργία κοίτης/καναλιού του ποταμού, «σκάψιμο» του εδάφους)</p> <p>5.5 Συνεχής μεταφορά υλικού (π.χ. ξύλα, φύλλα, πέτρες) μέσα στην κοίτη του ποταμού λόγω της ροής νερού</p> <p>5.6 Η ροή του νερού στην κοίτη / στο κανάλι του ποταμού ως μέσου λειτουργικής σύνδεσης μεταξύ βουνού, πεδιάδας και θάλασσας</p> <p>5.7 Μη κατάλληλη χρήση της κοίτης ποταμών και οι ενδεχόμενοι κίνδυνοι</p> <p>5.7.1 δόμηση δίπλα ή μέσα στην κοίτη ποταμού</p> <p>5.7.2 ρίψη σκουπιδιών στις κοίτες των ποταμών</p> <p>5.8 Βιώσιμοι τρόποι αξιοποίησης της κοίτης του ποταμού (π.χ. γραμμικό πάρκο Πεδιαίου, εκδρομικοί χώροι, ιχθυοτροφεία)</p>
6	Περιγράφουν πώς συνδέονται δύο τόποι μεταξύ τους εντός του σχολείου και στην περιοχή γύρω από το σχολείο τους.	<p>6.1 Διαφορετικές διαδρομές που συνδέουν ένα σημείο του χώρου με άλλο με βάση σημεία αναφοράς</p> <p>6.1.1 στην αίθουσα διδασκαλίας (π.χ. από το πίσω μέρος της αίθουσας διδασκαλίας ως την είσοδο/έξοδο μέσω διαφορετικών διαδρόμων)</p> <p>6.1.2 στο σχολείο (π.χ. από την είσοδο του σχολείου μέχρι την αίθουσα δασκάλων)</p> <p>6.1.3 στην περιοχή γύρω από το σχολείο (π.χ. από το σχολείο ως την εκκλησία μέσω διαφορετικών διαδρόμων)</p> <p>6.2 Καταλληλότητα διαδρομής με βάση κριτήρια (π.χ. άνεση στους διαδρόμους της αίθουσας διδασκαλίας, ασφαλής διακίνηση πεζών στους δρόμους γύρω από το σχολείο)</p>

7	Αναγνωρίζουν και ομαδοποιούν χώρους που βρίσκονται κοντά ο ένας στον άλλο και έχουν παρόμοιες συνθήκες.	<p>7.1 Ονόματα χώρων με δεδομένα κριτήρια (π.χ. χώροι άθλησης του σχολείου, αίθουσες διδασκαλίας του σχολείου)</p> <p>7.2 Κριτήρια με βάση ιδιότητες του χώρου που βρίσκουν οι μαθητές/τριες (π.χ. εξυπηρέτηση αναγκών στο σχολείο, χρήση)</p> <p>7.3 Κατηγορίες χώρων εντός του σχολείου (π.χ. πτέρυγες αιθουσών διδασκαλίας, γραφεία, χώροι άθλησης, εργαστήρια ειδικών μαθημάτων)</p> <p>7.4 Οι επιμέρους χώροι του σχολείου ως μικροπεριφέρειες (π.χ. το εργαστήριο Τέχνης ως εργαστήριο ειδικού μαθήματος, η αίθουσα διδασκαλίας του τμήματος Β΄2 ως μέρος πτέρυγας)</p>
8	Αναγνωρίζουν ή/και εντοπίζουν στοιχεία που συνήθως παρατηρούνται στον ίδιο χώρο.	<p>8.1 Σχέσεις χώρων</p> <p>8.1.1 του σχολείου με συγκεκριμένες δραστηριότητες ή/και με τη χρήση τους (π.χ. αίθουσες διδασκαλίας-μάθημα, γήπεδο-άθληση, αίθουσα πολλαπλής χρήσης-εκδηλώσεις)</p> <p>8.1.2 εκτός του σχολείου με τη χρήση τους (π.χ. δρόμοι-διακίνηση οχημάτων, πεζοδρόμια-μετακίνηση πεζών, καταστήματα-ψώνια, διαβάσεις πεζών-διασταύρωση στον δρόμο)</p> <p>8.2 Χαρακτηριστικές φυσικές παραστάσεις του Τροπικού Βροχερού Δάσους (π.χ. χιμπατζήδες, παπαγάλοι)</p> <p>8.3 Καταλύματα και διαθέσιμα υλικά για την κατασκευή τους στο Τροπικό Βροχερό Δάσος (π.χ. καταλύματα με φύλλα, κλαδιά και ξύλα)</p> <p>8.4 Υλικά κατασκευής ανθρώπινων καταλυμάτων σε μια περιοχή σε σχέση με τη διαθεσιμότητα στο άμεσο περιβάλλον</p> <p>8.5 Τρόποι προσαρμογής των ανθρώπων στο περιβάλλον του Τροπικού Βροχερού Δάσους: αναφορές στους διαθέσιμους πόρους, το κλίμα, την βλάστηση και τα ζώα που ζουν εκεί</p>
9	Συσχετίζουν τον χρόνο με ανθρώπινες δραστηριότητες και με χώρους εντός και εκτός του σχολείου.	<p>9.1 Το σχολείο κατά τις εργάσιμες ημέρες και κατά τα Σαββατοκύριακα και τις αργίες</p> <p>9.2 Ανθρώπινες δραστηριότητες σε χώρους του σχολείου</p> <p>9.3 Ανθρώπινες δραστηριότητες σε άλλους χώρους (π.χ. κατά τις καλοκαιρινές διακοπές)</p> <p>9.4 Κριτήρια για την ιεράρχηση προτεραιοτήτων στις ανθρώπινες δραστηριότητες με βάση τον διαθέσιμο χρόνο</p> <p>9.5 Χρήση του διαθέσιμου χρόνου για διάφορες δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων αυτών για ελεύθερη ψυχαγωγία</p>

10	Συγκρίνουν στοιχεία του χώρου ως προς τις χωρικές του ιδιότητες στο σχολείο.	<p>10.1 Ομοιότητες και διαφορές του ύψους ή/και μεγέθους των κτηρίων εντός και εκτός του σχολείου (π.χ. μεγαλύτερο – μικρότερο, ψηλότερο – χαμηλότερο)</p> <p>10.2 Ομοιότητες και διαφορές στο σχήμα των κτηρίων του σχολείου</p>
11	Συγκρίνουν τόπους ως προς τα φαινόμενα που παρατηρούνται σε αυτούς.	<p>11.1 Ομοιότητες και διαφορές αντικειμένων ή στοιχείων του χώρου που σχετίζονται</p> <p>11.1.1 με καλοκαιρινές διακοπές (π.χ. παράκτιος οικισμός – ορεινός οικισμός)</p> <p>11.1.2 με την αίθουσά τους ως προς την απόσταση (π.χ. <i>πιο κοντά – πιο μακριά, πιο πέρα από, κοντά σε – μακριά από</i>)</p> <p>11.1.3 με την αίθουσά τους και με άλλες αίθουσες ως προς τα αντικείμενα και τη θέση τους</p> <p>11.2 Ομοιότητες και διαφορές</p> <p>11.2.1 του τρόπου κίνησης οχημάτων και πεζών (π.χ. ταχύτητα οχημάτων, οχήματα σε σειρές)</p> <p>11.2.2 των συνθηκών που επικρατούν κατά τη διάρκεια κυκλοφοριακής συμφόρησης και αυτών που επικρατούν κατά την απουσία της (π.χ. ένταση του θορύβου, αριθμός οχημάτων)</p> <p>11.3 Ομοιότητες και διαφορές</p> <p>11.3.1 των πολικών περιοχών και των περιοχών του Τροπικού Βροχερού Δάσους πλανήτη (χλωρίδα, πανίδα, θερμοκρασία)</p> <p>11.3.2 του τόπου διαμονής των μαθητών και των περιοχών των Τροπικών Βροχερών Δασών (π.χ. πιο θερμή από ...)</p> <p>11.3.3 του τόπου διαμονής των μαθητών και των πολικών περιοχών (π.χ. πιο ψυχρή από ...)</p>
12	Αποδομούν στα επιμέρους τους διαδρομές και επιλέγουν κατάλληλη διαδρομή για μετάβαση πεζών από έναν τόπο σ' έναν άλλο στην περιοχή γύρω από το σχολείο τους.	<p>12.1 Τα μέρη μιας διαδρομής (π.χ. οικίες, μεμονωμένα καταστήματα ή σειρά καταστημάτων, χωράφια, άδειο οικόπεδο) από έναν τόπο σ' έναν άλλο (π.χ. από το σχολείο προς την εκκλησία της κοινότητας)</p> <p>12.2 Αλλαγές στα στοιχεία του χώρου κατά τη διαδρομή</p> <p>12.3 Οδηγίες κατεύθυνσης κατά την υλοποίηση μιας διαδρομής (π.χ. μετά/πριν από, ανάμεσα σε, πρώτα, ύστερα)</p> <p>12.4 Διευκολύνσεις για πεζούς (π.χ. πεζοδρόμια, διαβάσεις πεζών) και η κατάλληλη χρήση τους</p> <p>12.5 Μη κατάλληλη χρήση του χώρου και έκφραση διαφωνίας (π.χ. αυτοκίνητα σταθμευμένα στο πεζοδρόμιο, κώδικας οδικής κυκλοφορίας)</p> <p>12.6 Καταλληλότητα μιας διαδρομής με κριτήριο την ασφάλεια των πεζών (π.χ. ύπαρξη κατάλληλων πεζοδρομίων και διαβάσεων για πεζούς)</p>

		12.7 Μέτρα βελτίωσης και ανάληψη πρωτοβουλιών για αντιμετώπιση των κινδύνων που εντοπίστηκαν
13	Περιγράφουν κινήσεις και αλλαγές που συμβαίνουν σε χώρους κατανάλωσης και γύρω από το σχολείο τους σε διαφορετικό χρόνο.	13.1 Μετακινήσεις ανθρώπων σε διαφορετικό χρόνο και για διαφορετικό σκοπό (γύρω από το σχολείο το πρωί και το μεσημέρι, σε χώρους κατανάλωσης το απόγευμα) 13.2 Παράμετροι της κυκλοφοριακής συμφόρησης (π.χ. αριθμός οχημάτων και πεζών, χώροι στάθμευσης, αριθμός και φάρδος δρόμων) 13.3 Επιχειρήματα για τις επιλογές των ανθρώπων για μετακινήσεις μεταξύ τόπων με βάση τα διαθέσιμα μέσα 13.4 Οι συνέπειες των μετακινήσεων των ανθρώπων (χρήση οχημάτων, κυκλοφοριακή συμφόρηση)
14	Ερμηνεύουν δεδομένα (πίνακες) σχετικά με το φαινόμενο της κυκλοφοριακής συμφόρησης.	14.1 Συλλογή δεδομένων για τρόπους μετακίνησης ανθρώπων (μαθητών/μαθητριών από και προς το σχολείο, καταναλωτών από και προς χώρους κατανάλωσης) 14.2 Ερμηνεία δεδομένων (π.χ. πινάκων) σχετικών με παραμέτρους της κυκλοφοριακής συμφόρησης 14.3 Συσχέτιση του τρόπου μετακίνησης των ανθρώπων με το φαινόμενο της κυκλοφοριακής συμφόρησης 14.3.1 μετακίνηση παιδιών από και προς το σχολείο (αποτελεσμάτων έρευνας) με την πυκνότητα αυτοκινήτων έξω από το σχολείο (π.χ. το πρωί ή το μεσημέρι) 14.3.2 μετακίνηση ανθρώπων από και προς χώρους κατανάλωσης (π.χ. εμπορικά κέντρα, εμπορικοί δρόμοι) με την πυκνότητα οχημάτων στους γύρω δρόμους ή στους χώρους στάθμευσης
15	Αναγνωρίζουν σχήματα που φαίνονται στον χώρο του σχολείου και γύρω από το σχολείο με βάση τη διάταξη των αντικειμένων ή των χαρακτηριστικών τους.	15.1 Τρόπος κίνησης σε σειρές όταν οι μαθητές/μαθήτριες μετακινούνται ως τμήμα 15.1.1 σε χώρους του σχολείου (π.χ. από την αίθουσα διδασκαλίας προς το γήπεδο) 15.1.2 σε χώρους εκτός του σχολείου (π.χ. στη διαδρομή από το σχολείο προς την πλατεία της κοινότητας) 15.2 Σχήματα χώρων εντός του σχολείου 15.2.1 στην αίθουσά τους (π.χ. διάταξη θρανίων) 15.2.2 των αιθουσών του σχολείου (π.χ. σε πτέρυγες) 15.3 Σχήματα χώρων εκτός του σχολείου (π.χ. καταστήματα σε σειρά κατά μήκος του δρόμου, οχήματα σε σειρές)

16	Αναγνωρίζουν τόπους που βρίσκονται σε απόσταση ο ένας από τον άλλο, αλλά έχουν παρόμοιες συνθήκες.	<p>16.1 Οι κατεχόμενες πόλεις Κερύνειας και Αμμοχώστου (και άλλοι κατεχόμενοι τόποι) ως παραλιακά θέρετρα ανάλογα με αυτά των ελεύθερων περιοχών της Κύπρου</p> <p>16.2 Αίθουσες διδασκαλίας του σχολείου, άλλων σχολείων της Κύπρου και του εξωτερικού ως τόποι με όμοιες συνθήκες</p>
17	Αποδομούν το σχολείο και την αίθουσα διδασκαλίας ως συστήματα στον χώρο, αναγνωρίζουν τα διάφορα μέρη τους και εξηγούν τη λειτουργία κάθε μέρους.	<p>17.1 Η αίθουσα διδασκαλίας ως σύστημα</p> <p>17.1.1 αντικείμενα στην αίθουσα διδασκαλίας για να εξυπηρετούν τις ανάγκες τους (θέση, ονομασία και περιγραφή αντικειμένων)</p> <p>17.1.2 κατάλληλη χρήση των αντικειμένων και των χώρων της αίθουσας (π.χ. καρέκλες, σάκες, πινακίδες, βιβλιοθήκη, χώρος μπροστά από τον πίνακα)</p> <p>17.1.3 μη κατάλληλες χρήσεις χώρων στην αίθουσα διδασκαλίας και διαφωνία με βάση ισχύοντες κανονισμούς (π.χ. κάλαθος απορριμάτων, κάδοι ανακύκλωσης, μετακίνηση εντός της αίθουσας)</p> <p>17.1.4 η κατάλληλη απόσταση μεταξύ πίνακα και μαθητή/μαθήτριας (π.χ. για να βλέπει καλά)</p> <p>17.1.5 η κατάλληλη κατεύθυνση του σώματος του/της μαθητή/μαθήτριας όταν κάθεται στην αίθουσα διδασκαλίας (π.χ. για να εργάζεται χωρίς να κουράζεται)</p> <p>17.1.6 διαφορετικές διαδρομές στην αίθουσα διδασκαλίας με βάση σημεία αναφοράς (π.χ. από την πίσω αριστερή γωνία της αίθουσας διδασκαλίας ως την είσοδο/έξοδο μέσω διαφορετικών διαδρόμων)</p> <p>17.1.7 καταλληλότητα της αίθουσας διδασκαλίας και βελτιωτικές αλλαγές στη διαρρύθμιση στη βάση κριτηρίων</p> <p>17.2 Το σχολείο ως σύστημα</p> <p>17.2.1 οι χώροι που αποτελούν την αίθουσα διδασκαλίας και το σχολείο και η λειτουργία τους</p> <p>17.2.2 οργάνωση του σχολείου σε περιφέρειες που αντιστοιχούν σε συγκεκριμένες δραστηριότητες και συμπεριφορά (π.χ. πτέρυγες αιθουσών, πτέρυγες γραφείων, χώροι άθλησης)</p> <p>17.2.3 μη κατάλληλες χρήσεις των χώρων του σχολείου και διαφωνία με βάση ισχύοντες κανονισμούς (π.χ. χρήση των διαδρόμων κατά τις μετακινήσεις από μια αίθουσα σε άλλη, χρήση των κάδων απορριμμάτων)</p> <p>17.2.4 αντικείμενα στον χώρο με δοσμένα κριτήρια (π.χ. οργάνωση των αιθουσών του σχολείου ή των αντικειμένων στη αίθουσα διδασκαλίας)</p>

<p>18</p>	<p>Διεξαγάγουν και καταγράφουν παρατηρήσεις βιωματικά για το εγγύς περιβάλλον τους (φυσικό και ανθρώπινο).</p>	<p>18.1 Τρόποι καταγραφής παρατηρήσεων, όταν δεν υπάρχει διαθέσιμη σταθερή επιφάνεια (π.χ. με τη χρήση πινακίου) 18.2 Φύλλο καταγραφής παρατηρήσεων 18.3 Ερωτηματολόγιο για τη συλλογή δεδομένων 18.4 Παρατηρήσεις και λήψη φωτογραφιών για 18.4.1 χώρους και στοιχεία του χώρου εντός του σχολείου (π.χ. αίθουσα διδασκαλίας, χώροι άθλησης, σκάλες, διάδρομοι) 18.4.2 χώρους και στοιχεία του χώρου εκτός του σχολείου (π.χ. δρόμοι, κτήρια, χώροι στάθμευσης) 18.4.3 διακίνηση πεζών και οχημάτων στην περιοχή κοντά στο σχολείο 18.4.4 ροή του νερού από ψηλότερο σε χαμηλότερο έδαφος και δημιουργία κοίτης/καναλιού</p>
<p>19</p>	<p>Αναζητούν λύσεις σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο για γεωγραφικά ζητήματα.</p>	<p>19.1 Ιεράρχηση προτεραιοτήτων στις καθημερινές προσωπικές δραστηριότητες (π.χ. καθημερινές υποχρεώσεις, ελεύθερη ψυχαγωγία) 19.2 Προσβασιμότητα ατόμων στους διάφορους χώρους (π.χ. στην αίθουσα, στο σχολείο) 19.3 Σχεδιασμός και επιλογή ασφαλούς διαδρομής (π.χ. από το σπίτι στο σχολείο) 19.4 Περιορισμός κυκλοφοριακής συμφόρησης (στην περιοχή του σπιτιού/σχολείου, σε χώρους κατανάλωσης) 19.5 Κατάλληλη χρήση της κοίτης του ποταμού</p>
<p>20</p>	<p>Αποκωδικοποιούν πληροφορίες για τον χώρο μέσα από φωτογραφίες και βίντεο*.</p>	<p>20.1 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα αντικειμένων ή στοιχείων του χώρου σε φωτογραφία 20.1.1 Αντικείμενα και στοιχεία του χώρου (τι και πώς είναι) 20.1.2 Λειτουργία και χρήση των αντικειμένων στο χώρο (τι κάνουν; Τι είδους μέρος είναι;) 20.1.3 Ομοιότητες και διαφορές με άλλους τόπους ή τοπία που γνωρίζουν 20.1.4 Λόγοι για τους οποίους οι τόποι και τα τοπία που βλέπουν είναι έτσι 20.1.5 Υποθέσεις για το τι θα γινόταν εάν άλλαζε κάτι στους τόπους που βλέπουν 20.1.6 Εναλλακτικοί τρόποι λειτουργίας και χρήσης των αντικειμένων στην αντιμετώπιση προβλήματος</p>
<p>21</p>	<p>Ερμηνεύουν φυσικά και ψηφιακά τρισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης</p>	<p>21.1 Μοντέλο ποταμού 21.1.1 κοίτη/κανάλι του ποταμού (βαθούλωμα στο έδαφος) 21.1.2 η μεταφορά υλικού μέσα στην κοίτη του ποταμού</p>

	και αποκωδικοποιούν πληροφορίες από αυτά*.	<p>21.2 Υδρόγειος Σφαίρα</p> <p>21.2.1 οι θερμές περιοχές του πλανήτη (η περιοχή του Ισημερινού)</p> <p>21.3 Ψηφιακή Υδρόγειος Σφαίρα</p> <p>21.3.1 οι θερμές περιοχές του πλανήτη (η περιοχή του Ισημερινού)</p>
22	Δημιουργούν φυσικά και ψηφιακά δισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης του χώρου*.	<p>22.1 Σχήματα ή αναπαραστάσεις αντικειμένων του πραγματικού κόσμου που βρίσκονται κοντά τους</p> <p>22.1.1 εντός της αίθουσας διδασκαλίας (κάτοψη αίθουσας, επίπλων, αντικειμένων)</p> <p>22.1.2 εντός του σχολείου τους (σχέδιο κάτοψης σχολείου, κατασκευή υπομνήματος, τίτλος)</p> <p>22.1.3 εκτός του σχολείου τους (π.χ. το μοτίβο οχημάτων που δημιουργείται κατά την κυκλοφοριακή συμφόρηση)</p> <p>22.2 Αναπαραστάσεις συστημάτων και στοιχείων του πραγματικού κόσμου</p> <p>22.2.1 ποτάμιο σύστημα (π.χ. ροή νερού από τις πηγές στις εκβολές μέσω της κοίτης)</p> <p>22.2.2 τοπία από χώρους σχετικούς με τις καλοκαιρινές διακοπές (παράκτιο και ορεινό τοπίο)</p> <p>22.2.3 τοπίο από Τροπικό Βροχερό Δάσος</p> <p>22.3 Ψηφιακός σχεδιασμός σχεδίου κάτοψης</p> <p>22.3.1 της αίθουσας διδασκαλίας</p> <p>22.3.2 του σχολείου</p>

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ**ΤΑΞΗ Γ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ****ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ****ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΔΙΔΑΚΤΕΑ****ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ****ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ****Οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση να:*****Πληροφορίες, Έννοιες, Δεξιότητες, Στρατηγικές/Τρόπος σκέψης, Στάσεις/Αξίες***

1	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκονται αντικείμενα, στοιχεία του χώρου ή τόποι στο σχολείο και στην περιοχή γύρω από αυτό, με βάση τις κύριες κατευθύνσεις του ορίζοντα.	1.1 Κύριες κατευθύνσεις: Ανατολή, Δύση, Βορράς, Νότος 1.2 Κύριες κατευθύνσεις στην αίθουσα διδασκαλίας, στο σχολείο, στην περιοχή γύρω από το σχολείο 1.3 Ο σταυρός προσανατολισμού με τις κύριες κατευθύνσεις στον χάρτη, στην αεροφωτογραφία και στον φωτοχάρτη για εντοπισμό αντικειμένων ή τόπων 1.3.1 Προσανατολισμός αεροφωτογραφίας στο έδαφος (π.χ. σημεία στο έδαφος και αντιστοίχιση τους με αυτά στην αεροφωτογραφία) 1.4 Θέση του ήλιου στον χώρο του σχολείου 1.4.1 Ανατολή το πρωί – Δύση το απόγευμα 1.4.2 Αντίθετες κατευθύνσεις: Ανατολή – Δύση, Βορράς – Νότος 1.5 Θέση αντικειμένων ή στοιχείων του χώρου (στην αίθουσα διδασκαλίας, στο σχολείο, στην περιοχή του σχολείου) με χρήση των εννοιών Ανατολή, Δύση, Βορράς, Νότος 1.6 Θέση αντικειμένων, στοιχείων του χώρου ή τόπων σε σχέση με άλλα αντικείμενα, στοιχεία του χώρου ή τόπους (θέση στοιχείων σε σχέση με το σχολείο) 1.7 Θέση του εαυτού σε σχέση με άλλα στοιχεία του χώρου ή άλλους ανθρώπους και με τη χρήση των εννοιών Ανατολή, Δύση, Βορράς, Νότος (π.χ. βρίσκομαι στα ανατολικά του κυλικείου) 1.8 Θέση τόπων 1.8.1 λιμάνι αρχαίας Έγκωμης 1.8.2 μεταλλεία χαλκού στην Κύπρο 1.9 Πυξίδα (θέση του Βορρά, Θέση των υπόλοιπων κατευθύνσεων)
----------	---	---

2	Εντοπίζουν και περιγράφουν τι υπάρχει σε έναν τόπο (συνθήκες εκτός σχολείου).	<p>2.1 Ονόματα χώρων και στοιχείων του χώρου</p> <p>2.1.1 στην περιοχή του σχολείου (π.χ. δρόμοι, οικίες, καταστήματα, γραφεία)</p> <p>2.1.2 στην κοινότητα/στον δήμο (π.χ. οικίες, εργοστάσια, χωράφια, πάρκα)</p> <p>2.2 Χαρακτηριστικά γνωρίσματα ζωνών χρήσης της γης</p> <p>2.2.1 Οικιστική – κατοικίες</p> <p>2.2.2 Γεωργική – καλλιέργειες και χωράφια</p> <p>2.2.3 Βιοτεχνική/Βιομηχανική – εργοστάσια</p> <p>2.2.4 Προστασίας – δάσος, πάρκο</p> <p>2.2.5 Εμπορική – καταστήματα, υπηρεσίες</p> <p>2.2.6 Τουριστική – ξενοδοχεία, οργανωμένες παραλίες</p> <p>2.2.7 Αναψυχής – εστιατόρια, παιδότοποι</p> <p>2.3 Οι γεωμορφές «οροσειρά», «κόλπος», «ακρωτήριο»</p>
3	Περιγράφουν αλλαγές που συμβαίνουν στον καιρό της Κύπρου με αναφορά στα τέσσερα στοιχεία του.	<p>3.1 Ο καιρός ως προς</p> <p>3.1.1 την ηλιοφάνεια: αίθριος καιρός, συννεφιασμένος, μερικώς συννεφιασμένος</p> <p>3.1.2 τη βροχόπτωση: ξηρασία, ψιχάλισμα, μέτρια βροχόπτωση, βαριά βροχόπτωση</p> <p>3.1.3 τον άνεμο: ένταση ανέμου (π.χ. κλίμακα μποφόρ)</p> <p>3.1.4 τη θερμοκρασία: ψηλότερη – χαμηλότερη θερμοκρασία</p>
4	Περιγράφουν τις επιδράσεις των αλλαγών του καιρού στη βλάστηση και στον τρόπο προσαρμογής των ανθρώπων.	<p>4.1 Επιδράσεις στη βλάστηση</p> <p>4.1.1 βλάστηση δυτικά και ανατολικά της οροσειράς του Τροόδου</p> <p>4.2 Τρόπος προσαρμογής των ανθρώπων</p> <p>4.2.1 ενδυμασία (π.χ. ντύνομαι με ελαφριά ρούχα όταν ζεσταίνομαι)</p> <p>4.2.2 ασχολίες (π.χ. περιορίζομαι σε κλειστούς/καλυμμένους χώρους όταν βρέχει)</p>
5	Ερμηνεύουν και δημιουργούν έντυπο ή/και ψηφιακό δελτίο καιρού της Κύπρου, χρησιμοποιώντας δεδομένα καιρικών παρατηρήσεων.	<p>5.1 Δελτίο καιρού ως</p> <p>5.1.1 λεκτικό κείμενο</p> <p>5.1.2 ως συμβολική απεικόνιση</p> <p>5.2 Σύμβολα για απεικόνιση δεδομένων καιρικών παρατηρήσεων σε χάρτη της Κύπρου (π.χ. συννεφιά, ψιχάλισμα)</p> <p>5.3 Αναγκαιότητα πρόγνωσης καιρικών συνθηκών</p>

6	Διεξάγουν και καταγράφουν παρατηρήσεις βιωματικά για τον καιρό της Κύπρου.	6.1 Παρατηρήσεις για την ηλιοφάνεια και τα σύννεφα 6.2 Ανεμόμετρο: ένταση και κατεύθυνση του ανέμου 6.3 Βροχόμετρο: ύψος βροχόπτωσης
7	Ερμηνεύουν δισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης του καιρού της Κύπρου και αποκωδικοποιούν πληροφορίες από αυτά.	7.1 Χάρτες: συμβάσεις χρωμάτων και σύμβολα 7.1.1 ύψος βροχόπτωσης ανατολικά και δυτικά της οροσειράς του Τροόδου 7.1.2 ψηλότερη και χαμηλότερη θερμοκρασία σε σχέση με το επίπεδο του εδάφους (οροσειρά, πεδιάδα) 7.2 Φωτογραφίες 7.2.1 ύψος βροχόπτωσης σε σχέση με την πυκνότητα της βλάστησης
8	Περιγράφουν πώς συνδέονται δύο τόποι μεταξύ τους εκτός σχολείου.	8.1 Διαφορετικές διαδρομές που συνδέουν ένα σημείο του χώρου με άλλο με βάση σημεία αναφοράς 8.1.1 στην περιοχή του σχολείου (π.χ. από το σχολείο προς 8.1.2 στην κοινότητα/στον δήμο τους 8.2 Καταλληλότητα διαδρομής με βάση κριτήρια
9	Επιχειρηματολογούν για την καταλληλότητα της περιοχής του σχολείου τους, ως τόπο για να ζουν οικογένειες με παιδιά.	9.1 Ονόματα χώρων και στοιχείων του στην περιοχή γύρω από το σχολείο (π.χ. κατοικίες, υπεραγορά, φαρμακείο, πάρκο) 9.2 Οι χώροι στην περιοχή του σχολείου ως υπηρεσίες/διευκολύνσεις για τις οικογένειες που ζουν εκεί (π.χ. φούρνος για γάλα και ψωμί, τράπεζα για συναλλαγές, πάρκο για παιχνίδι) 9.3 Κατάλληλες συνδέσεις των χώρων στην περιοχή του σχολείου για την ασφαλή διακίνηση των κατοίκων (π.χ. δρόμοι, πεζοδρόμια, διαβάσεις πεζών) 9.4 Κριτήρια που χρησιμοποιούν οι οικογένειες με παιδιά για να επιλέξουν κατάλληλο τόπο διαμονής (π.χ. διευκολύνσεις/υπηρεσίες της περιοχής, ασφαλής διακίνηση, αποφυγή οχληρούς περιοχής)
10	Εξηγούν πώς χρησιμοποιείται η περιοχή της κοινότητας/του δήμου τους με βάση τις ζώνες χρήσης της γης.	10.1 Η γη της κοινότητας/του δήμου ως ζώνες διαφορετικής χρήσης 10.2 Η κάθε ζώνη χρήσης της γης αναλυμένη σε στοιχεία του χώρου και τύπους (π.χ. οικιστική ζώνη – κατοικίες, σχολείο, βιομηχανική – εργοστάσια)

		10.3 Στοιχεία του χώρου που δεν μπορούν να αποτελούν μέρος συγκεκριμένης ζώνης χρήσης της γης (π.χ. ανέγερση βιομηχανικής μονάδας σε οικιστική ζώνη)
11	Αναγνωρίζουν και ομαδοποιούν χώρους που βρίσκονται κοντά ο ένας στον άλλο και έχουν παρόμοιες συνθήκες.	11.1 Οι κοινότητες/δήμοι ως μέρος της γης των έξι επαρχιών της Κύπρου 11.2 Η χρήση της γης της κοινότητας/του δήμου ως κριτήριο διαχωρισμού σε ζώνες (π.χ. καλλιέργειες – γεωργική ζώνη, πάρκο – ζώνη προστασίας) 11.3 Τα μεταλλεία χαλκού περιμετρικά της οροσειράς του Τροόδους (χαμηλότερα βουνά με συγκεκριμένο γεωλογικό υπόβαθρο)
12	Εφαρμόζουν κριτήρια για τη χωροθέτηση λιμανιού στην ακτογραμμή της Κύπρου.	12.1 Η γεωμορφολογία του εδάφους (π.χ. κόλποι στις ακτές της Κύπρου) 12.2 Οι άνεμοι που πνέουν (π.χ. ασφάλεια από τους δυτικούς ανέμους που πνέουν) 12.3 Συνδέσεις λιμανιού με τόπους στο εσωτερικό
13	Συσχετίζουν τόπο με ανθρώπινες δραστηριότητες.	13.1 Χώροι εργασίας με επαγγέλματα (π.χ. γιατρός – νοσοκομείο, πωλητής – κατάστημα) 13.2 Επαγγέλματα που εμπίπτουν σε κάθε τομέα χρήσης της οικονομίας (π.χ. δάσκαλος – εκπαίδευση, τυροκόμος – μεταποίηση)
14	Συσχετίζουν την ανάπτυξη οικισμών κοντά σε τόπους εξόρυξης και επεξεργασίας του χαλκού και σε λιμάνια.	14.1 Θέσεις μεταλλίων και χώρων επεξεργασίας χαλκού (χαμηλότερο έδαφος της οροσειράς του Τροόδους) 14.2 Ανθρώπινες δραστηριότητες (π.χ. εκκαμίνευση χαλκού) 14.3 Οικισμοί κοντά στους χώρους επεξεργασίας του χαλκού 14.4 Χρήσεις της γης και ανθρώπινες δραστηριότητες κοντά σε λιμάνι
15	Αναγνωρίζουν σε δισδιάστατη απεικόνιση (π.χ. αεροφωτογραφία, σχέδιο) μοτίβα ανάπτυξης οικισμών της Κύπρου και αιτιολογούν τον σχηματισμό.	15.1 Θέση οικισμών των κοινοτήτων ή δήμων της Κύπρου 15.2 Σχηματισμός μοτίβων των οικισμών 15.2.1 γεωμορφολογία (π.χ. ορεινός οικισμός, κατά μήκος κοίτης ποταμού) 15.2.2 οδικό δίκτυο (π.χ. κατά μήκος οδικής αρτηρίας) 15.3 Μοτίβα ανάπτυξης οικισμών: γραμμικό, ακτινωτό, συμπαγές και ιπποδάμειο 15.4 Οικισμοί της Κύπρου με παρόμοιο μοτίβο
16	Περιγράφουν αλλαγές που παρατηρούνται σε οικισμούς	16.1 Αλλαγές από το 1963 μέχρι σήμερα 16.1.1 το μέγεθος των οικισμών (π.χ. έκταση γης που καταλαμβάνει ο οικισμός)

	της Κύπρου κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου.	<p>16.1.2 στο σχήμα των οικισμών (π.χ. γραμμική ανάπτυξη οικισμού)</p> <p>16.1.3 στον πληθυσμό των οικισμών (π.χ. αύξηση – μείωση πληθυσμού)</p>
17	Περιγράφουν πώς στοιχεία του χώρου ή τόποι ανήκουν σε μικρότερες ή/και μεγαλύτερες περιοχές.	<p>17.1 Στοιχεία του χώρου ή τόποι ως μέρη ζωνών χρήσης της γης (π.χ. οικία – οικιστική ζώνη)</p> <p>17.2 Ζώνες χρήσης της γης ως μέρος της γης της κοινότητας/του δήμου (π.χ. οικιστική ζώνη της κοινότητας Φρενάρους)</p> <p>17.3 Οι κοινότητες/δήμοι ως μέρος της γης των επαρχιών της Κύπρου</p>
18	Εξηγούν πώς η τεχνολογία της εποχής του χαλκού επιτρέπει την αξιοποίηση διαθέσιμων υλικών στη φύση.	<p>18.1 Διαθεσιμότητα πρώτων υλών</p> <p>18.1.1 για κατασκευή εργαλείων (π.χ. πέτρα, ξύλο)</p> <p>18.1.2 ξυλείας (καύσιμο, κατασκευή πλοίων)</p> <p>18.2 Εργαλεία και μέσα εξόρυξης χαλκού (π.χ. τροχός, σχοινί)</p> <p>18.3 Μέσα μεταφοράς χαλκού (χερσαία και θαλάσσια)</p>
19	Εξηγούν πώς η προσφορά και ζήτηση χαλκού στην αρχαιότητα, στην Κύπρο, ευνοούσε την εμπορία του.	<p>19.1 Διαθεσιμότητα</p> <p>19.1.1 μεταλλευμάτων χαλκού στην Κύπρο</p> <p>19.2 Ανάγκες των λαών της Ανατολικής Μεσογείου σε μεταλλεύματα χαλκού</p> <p>19.3 Θαλάσσιες συνδέσεις της Κύπρου με τόπους στην ανατολική Μεσόγειο</p>
20	Διεξαγάγουν και καταγράφουν παρατηρήσεις βιωματικά για το εγγύς περιβάλλον τους (φυσικό και ανθρώπινο).	<p>20.1 Διαδρομή στην περιοχή του σχολείου</p> <p>20.2 Παρατηρήσεις και λήψη φωτογραφιών για</p> <p>20.2.1 χώρους και στοιχεία του χώρου της περιοχής εκτός του σχολείου (π.χ. διευκολύνσεις/υπηρεσίες της περιοχής γύρω από το σχολείο)</p> <p>20.2.2 ασφαλής διακίνηση πεζών στην περιοχή γύρω από το σχολείο</p>
21	Αναζητούν λύσεις σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο για γεωγραφικά ζητήματα.	<p>21.1 Σωστός προσανατολισμός στον χώρο</p> <p>21.2 Αναβάθμιση της περιοχής του σχολείου/της κοινότητας (π.χ. κάδοι ανακύκλωσης, επισκευή πεζοδρομίων)</p> <p>21.3 Προσαρμογή ανθρώπινων δραστηριοτήτων ανάλογα με τις καιρικές συνθήκες (π.χ. ένδυση, προστασία)</p>
22	Ερμηνεύουν φυσικά ή/και ψηφιακά δισδιάστατα και	22.1 Ανάγλυφος χάρτης

<p>τρισεδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης και αποκωδικοποιούν πληροφορίες από αυτά*.</p>	<p>22.1.1 Γεωμορφολογικές περιφέρειες της Κύπρου (Οροσειρές Τροόδους και Πενταδακτύλου και πεδιάδα Μεσαορίας)</p> <p>22.2 Γενικός χάρτης</p> <p>22.2.1 Επικρατούντες άνεμοι στην Ανατολική Μεσόγειο</p> <p>22.2.2 Πορεία πλεύσης και ναυάγιο Ουλού Μπουρούν</p> <p>22.2.3 Τα τεχνικά συμβατικά χαρακτηριστικά ενός χάρτη (τίτλος και σταυρός προσανατολισμού, περίγραμμα, υπόμνημα, κλίμακα)</p> <p>22.2.4 Βασικές συμβάσεις χρωμάτων και συμβόλων σ' έναν χάρτη</p> <p>22.3 Θεματικοί χάρτες</p> <p>22.3.1 χάρτης σημείων (Κύπρος: ορυχεία χαλκού, χώροι επεξεργασίας χαλκού, χάρτης οικισμών της εποχής του χαλκού)</p> <p>22.3.2 χάρτης βροχόπτωσης (ύψος ετήσιας βροχόπτωσης στην Κύπρο)</p> <p>22.3.3 χάρτης θερμοκρασίας (μέγιστη θερμοκρασία τον Ιούλιο στην Κύπρο)</p> <p>22.3.4 φυσικός χάρτης της Κύπρου (υψόμετρο)</p> <p>22.3.5 διοικητικός χάρτης επαρχιών της Κύπρου</p> <p>22.4 Φωτογραφίες και βίντεο</p> <p>22.4.1 Αντικείμενα και στοιχεία του χώρου (τι και πώς είναι)</p> <p>22.4.2 Λειτουργία και χρήση των αντικειμένων στο χώρο (Τι κάνουν; Τι είδους μέρος είναι;)</p> <p>22.4.3 Ομοιότητες και διαφορές με άλλους τόπους ή τοπία που γνωρίζουν</p> <p>22.4.4 Λόγοι για τους οποίους οι τόποι και τα τοπία που βλέπουν είναι έτσι</p> <p>22.4.5 Υποθέσεις για το τι θα γινόταν εάν άλλαζε κάτι στους τόπους που βλέπουν</p> <p>22.4.6 Εναλλακτικοί τρόποι λειτουργίας και χρήσης των αντικειμένων</p> <p>22.5 Αεροφωτογραφίες και Δορυφορικές Φωτογραφίες</p> <p>22.5.1 Κλειδες ερμηνείας: σχήμα, μέγεθος, χρώμα, υφή</p> <p>22.5.2 Τοπολογικές σχέσεις αντικειμένων με κατάλληλο λεξιλόγιο (π.χ. η θέση του σχολείου σε σχέση με την κοινότητα)</p> <p>22.6 Ψηφιακή Υδρόγειος</p> <p>22.6.1 Πλοήγηση και εντοπισμός τόπων στην Κύπρο</p> <p>22.6.2 Περιγραφή διαδρομών στην περιοχή του σχολείου</p> <p>22.6.3 Γεωμορφολογικές περιφέρειες της Κύπρου (Οροσειρές Τροόδους και Πενταδακτύλου και πεδιάδα Μεσαορίας)</p> <p>22.6.4 Όρια και έδαφος Δήμου/Κοινότητας</p>
--	---

		<p>22.6.5 Όρια και έδαφος των επαρχιών της Κύπρου</p> <p>22.7 Φωτοχάρτης</p> <p>22.7.1 Τοπολογικές σχέσεις στον φωτοχάρτη, με χρήση των κύριων κατευθύνσεων του ορίζοντα, μεταξύ των ζωνών χρήσης γης της κοινότητας/του δήμου (π.χ. Η βιομηχανική ζώνη βρίσκεται στα δυτικά της οικιστικής ζώνης)</p> <p>22.8 Σχέδιο</p> <p>22.8.1 Μοτίβα οικισμών (ακτινωτός, γραμμικός, συμπαγής και ιπποδάμειος)</p> <p>22.9 Τρισδιάστατα Εργαλεία: Μοντέλο ορογραφικού φαινομένου</p> <p>22.9.1 οροσειρά Τροόδους: δυτική (προσήνεμη) και ανατολική (απάνεμη) πλευρά του Τροόδους</p> <p>22.9.2 θαλάσσια περιοχή δυτικά της Κύπρου</p> <p>22.9.3 δυτικοί άνεμοι που πνέουν στην Κύπρο</p> <p>22.9.4 σύννεφα και βροχόπτωση που δημιουργούνται</p>
23	<p>Δημιουργούν φυσικά ή/και ψηφιακά δισδιάστατα και τρισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης του χώρου.</p>	<p>23.1 Τεχνικά συμβατικά χαρακτηριστικά ενός χάρτη</p> <p>23.1.1 Διαφορετικά σύμβολα και χρώματα για αναπαράσταση στον χάρτη αντικειμένων και εννοιών του πραγματικού κόσμου</p> <p>23.2 Δισδιάστατα Εργαλεία</p> <p>23.2.1 χάρτης της περιοχής του σχολείου τους με βάση μια αεροφωτογραφία (φωτοχάρτης)</p> <p>23.2.2 κύριες οδικές συνδέσεις της κοινότητας/του δήμου τους</p> <p>23.2.3 σχέδιο οικισμού (κατοικίες, κτήρια, οδικό δίκτυο, γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά)</p> <p>23.2.4 δελτίο καιρού σε φυσικό χάρτη της Κύπρου με χρήση συμβόλων</p> <p>23.2.5 άνεμοι που πνέουν στην Κύπρο σε γενικό χάρτη Ανατολικής Μεσογείου</p> <p>23.3 Ψηφιακά εργαλεία</p> <p>23.3.1 ψηφιακή απεικόνιση διαδρομής (π.χ. στην περιοχή του σχολείου, στον δήμο)</p> <p>23.3.2 ψηφιακό δελτίο καιρού (π.χ. σύμβολα καιρού σε χάρτη/δορυφορική φωτογραφία)</p>

24	Αξιοποιούν ψηφιακές εφαρμογές ή/και διαδικτυακά εργαλεία.	24.1 Έρευνα και αναζήτηση πληροφοριών (π.χ. φωτογραφιών) 24.2 Περιγραφή συνθηκών (π.χ. συνθήκες σε εικονικό περιβάλλον ναυαγίου) 24.3 Σύνθεση πληροφοριών 24.4 Απεικόνιση φαινομένων
-----------	---	---

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ**ΤΑΞΗ Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ		ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΔΙΔΑΚΤΕΑ
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ		ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ
Οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση να:		Πληροφορίες, Έννοιες, Δεξιότητες, Στρατηγικές/Τρόπος σκέψης, Στάσεις/Αξίες
1	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκονται αντικείμενα ή τόποι με βάση τις κατευθύνσεις του οριζοντα (κύριες και δευτερεύουσες).	1.1 Δευτερεύουσες κατευθύνσεις (π.χ. βορειοανατολικά – ΒΑ, νοτιοανατολικά – ΝΑ) ως ενδιάμεσες των κύριων κατευθύνσεων 1.2 Δευτερεύουσες κατευθύνσεις στην αίθουσα διδασκαλίας και στο σχολείο 1.3 Ο σταυρός προσανατολισμού με τις οκτώ κατευθύνσεις (κύριες και δευτερεύουσες) στον χάρτη για εντοπισμό αντικειμένων ή τόπων 1.4 Η κατεύθυνση με χρήση των κύριων και δευτερευουσών κατευθύνσεων του οριζοντα 1.4.1 των κύριων οδικών αρτηριών της Κύπρου (αυτοκινητόδρομοι) με βάση συγκεκριμένο σημείο εκκίνησης και προορισμό (π.χ. Από τη Λεμεσό ως τη Λάρνακα ο αυτοκινητόδρομος έχει κατεύθυνση ανατολική και μετά βορειοανατολική)
2	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκεται η Κύπρος ή τόποι στην Κύπρο σε σχέση με άλλους τόπους.	2.1 Η θέση της Κύπρου στον πλανήτη, σε σχέση με τον Ισημερινό (βόρειο / νότιο ημισφαίριο) 2.2 Η θέση της Κύπρου σε σχέση 2.2.1 με την ευρωπαϊκή επικράτεια (π.χ. Η Κύπρος βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο της Ευρώπης) 2.2.2 με της Ευρώπη και τις άλλες ηπείρους (π.χ. Η Κύπρος βρίσκεται ανάμεσα στην Ευρώπη, την Αφρική και την Ασία) 2.3 Η σχετική γεωγραφική θέση της Κύπρου στην ανατολική Μεσόγειο (π.χ. Η Κύπρος βρίσκεται βόρεια της Αιγύπτου, νοτιοανατολικά της Ελλάδας, νότια της Τουρκίας.) 2.4 Τοπολογικές σχέσεις στον χάρτη με χρήση των κύριων και δευτερευουσών κατευθύνσεων του οριζοντα

		<p>2.4.1 μεταξύ των πόλεων της Κύπρου (π.χ. Η Λάρνακα βρίσκεται στα νοτιοανατολικά της Λευκωσίας)</p> <p>2.4.2 μεταξύ τόπων ή/και γεωμορφών (π.χ. Η οροσειρά του Τροόδου βρίσκεται στα βορειοανατολικά της Πάφου)</p> <p>2.5 Σχετική θέση στην Κύπρο:</p> <p>2.5.1 των πόλεων σε σχέση με την ακτογραμμή (εσωτερικό, παράκτιες)</p> <p>2.5.2 των εδαφών της Κυπριακής Δημοκρατίας που κατέχονται παράνομα από τον τουρκικό στρατό</p> <p>2.5.3 της Νεκρής Ζώνης ανάμεσα στην ελεύθερη και στην κατεχόμενη περιοχή της Κύπρου</p> <p>2.5.4 των σημαντικότερων παράκτιων τουριστικών θέρετρων της Κύπρου σήμερα και πριν από το 1974</p> <p>2.5.5 της έκτασης των χωρικών υδάτων και της Αποκλειστικής Οικονομικής Ζώνης της Κύπρου</p> <p>2.5.6 θέσεων των λιμανιών και αεροδρομίων της Κύπρου (π.χ. λιμάνι Λεμεσού)</p> <p>2.5.7 πολιτιστικών μνημείων στα κατεχόμενα</p> <p>2.6 Θέση στον χάρτη (από μνήμης)</p> <p>2.6.1 των κύριων γεωμορφολογικών περιφερειών της Κύπρου (Τρόδος, Πενταδάκτυλος, Μεσαορία)</p> <p>2.6.2 των θέσεων των πόλεων της Κύπρου</p> <p>2.6.3 των επαρχιών της Κύπρου</p> <p>2.6.4 των εδαφών της Κυπριακής Δημοκρατίας που κατέχονται παράνομα από τον τουρκικό στρατό</p> <p>2.6.5 της Νεκρής Ζώνης ανάμεσα στην ελεύθερη και στην κατεχόμενη περιοχή της Κύπρου</p>
3	<p>Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκονται τόποι στην Ελλάδα σε σχέση με άλλους τόπους.</p>	<p>3.1 Τοπολογικές σχέσεις σε χάρτη με χρήση των κύριων και δευτερευουσών κατευθύνσεων του ορίζοντα</p> <p>3.1.1 μεταξύ Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Πειραιά</p> <p>3.1.2 μεταξύ των τριών αυτών πόλεων με την πλησιέστερη πόλη τους στην Κύπρο</p> <p>3.2 Σχετική θέση:</p> <p>3.2.1 της Ελλάδας (π.χ. χάρτης Μεσογείου, χάρτης Ευρώπης)</p> <p>3.2.2 θέσεων λιμανιών της Ελλάδας και συνδέσεων τους με την ηπειρωτική Ελλάδα και το εξωτερικό (π.χ. λιμάνι Πειραιά, Θεσσαλονίκης, Πάτρας, Ηρακλείου)</p> <p>3.2.3 μεγαλουπόλεων της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη)</p>

		<p>3.2.4 πόλεων της Ελλάδας όπου σπουδάζουν Κύπριοι (σχέση με την Κύπρο)</p> <p>3.3 Θέση στον χάρτη (από μνήμης):</p> <p>3.3.1 των θέσεων των κύριων αστικών κέντρων της Ελλάδας (Αθήνα, Θεσσαλονίκη)</p> <p>3.3.2 του κύριου λιμανιού της Ελλάδας (Πειραιάς)</p>
4	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκεται η Μεσόγειος Θάλασσα και οι χώρες της Νότιας Ευρώπης που βρέχονται από αυτή.	<p>4.1 Η Νότια Ευρώπη ως περιφέρεια που βρέχεται από τη Μεσόγειο Θάλασσα</p> <p>4.2 Η σχετική γεωγραφική θέση της Μεσογείου στην Ευρώπη</p> <p>4.3 Η θέση της Μεσογείου σε σχέση με άλλες ηπείρους (π.χ. στα βόρεια της Αφρικής)</p> <p>4.4 Τοπολογικές σχέσεις μεταξύ χωρών της Νότιας Ευρώπης (π.χ. Η Ελλάδα βρίσκεται στα ανατολικά της Ιταλίας)</p> <p>4.5 Σχετική θέση των ακτών των χωρών που βρέχονται από τη Μεσόγειο (π.χ. Η Μεσόγειος βρέχει τις νότιες ακτές της Γαλλίας, οι νοτιοανατολικές ακτές της Ισπανίας βρέχονται από τη Μεσόγειο Θάλασσα)</p>
5	Εντοπίζουν και περιγράφουν τι υπάρχει στην Κύπρο (συνθήκες) και πώς είναι το νησί.	<p>5.1 Το σχήμα (περίγραμμα της έκτασης) της Κύπρου</p> <p>5.1.1 και άλλα περιγράμματα εκτάσεων νησιών της Μεσογείου</p> <p>5.1.2 σε χάρτες διαφορετικής κλίμακας (π.χ. της Μεσογείου και της Ευρώπης)</p> <p>5.2 Αντικείμενα και δραστηριότητες στην Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) της Κύπρου (π.χ. εξέδρες) ή σε σχέση με αυτή (π.χ. εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης στην ξηρά)</p> <p>5.3 Οι γεωμορφές «νησί», «ακτή», «ακρωτήριο», «παράκτιες πεδιάδες»</p> <p>5.4 Το πρόβλημα της παράνομης κατοχής εδαφών της Κυπριακής Δημοκρατίας από τον τουρκικό στρατό</p> <p>5.4.1 τα νόμιμα σημεία εισόδου και εξόδου στην Κυπριακή Δημοκρατία και οι υποδομές που υπάρχουν σε αυτά (νόμιμα λιμάνια και αεροδρόμια)</p> <p>5.4.2 τα παράνομα ή κλειστά σημεία εισόδου και εξόδου στην Κυπριακή Δημοκρατία, που δεν ελέγχονται από το νόμιμο κράτος (π.χ. παράνομο αεροδρόμιο Τύμπου, κλειστό αεροδρόμιο Λευκωσίας)</p> <p>5.4.3 οι βασικές συνθήκες που επικρατούν στην κατεχόμενη περιοχή και στη Νεκρή Ζώνη</p> <p>5.4.4 παραδείγματα εγκατάλειψης και καταστροφής της πολιτιστικής κληρονομιάς στην κατεχόμενη Κύπρο</p> <p>5.4.5 τρόποι επίδειξης σεβασμού και διατήρησης των μνημείων και της πολιτιστικής κληρονομιάς των λαών</p> <p>5.5 Η σύνθεση του πληθυσμού της Κύπρου με αναφορά</p>

		<p>5.5.1 σε πληθυσμιακές ομάδες</p> <p>5.5.2 σε πληθυσμιακές ομάδες και συσχέτιση με τα αποτυπώματά τους στο πολιτισμικό τοπίο (π.χ. τόποι λατρείας, ιστορικά μνημεία)</p> <p>5.5.3 στα κύρια ιστορικά και θρησκευτικά μνημεία της Κύπρου (π.χ. Σαλαμίνα, Μοναστήρι Αποστόλου Ανδρέα, Χαλά Σουλτάν Τεκέ) στον χάρτη</p> <p>5.5.4 στη συσχέτιση τοπωνυμίων με φυσικά και ανθρωπογενή στοιχεία στις κατεχόμενες και στις ελεύθερες περιοχές</p> <p>5.5.5 στην αξία διατήρησης των τοπωνυμίων</p> <p>5.5.6 στον τρόπο ζωής και κουλτούρας της Ελληνοκυπριακής κοινότητας, συμπεριλαμβανομένων των θρησκευτικών ομάδων των Αρμενίων, των Μαρωνιτών και των Λατίνων</p> <p>5.5.7 στον τρόπο ζωής και κουλτούρας της Τουρκοκυπριακής κοινότητας</p> <p>5.5.8 στον τρόπο ζωής και κουλτούρας των κοινοτήτων της Κύπρου</p>
6	Περιγράφουν και επεξηγούν τα χαρακτηριστικά του μεσογειακού κλίματος στην Κύπρο και στη Νότια Ευρώπη.	<p>6.1 Διάκριση κλίματος και καιρού</p> <p>6.2 Η Νότια Ευρώπη ως περιφέρεια με παρόμοιες κλιματολογικές συνθήκες</p> <p>6.3 Περιοχές της Ευρώπης όπου επικρατεί μεσογειακό κλίμα</p> <p>6.4 Χαρακτηριστικά του μεσογειακού κλίματος (π.χ. ήπιοι βροχεροί χειμώνες, θερμά ξηρά καλοκαίρια)</p> <p>6.5 Η μεσογειακή (φυσική) βλάστηση και η συσχέτισή της με τις κλιματολογικές συνθήκες</p> <p>6.6 Οι κίνδυνοι για πυρκαγιές που δημιουργούνται με την ξηρασία, ειδικά κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και τρόποι αντιμετώπισής τους</p>
7	Εντοπίζουν και περιγράφουν τι υπάρχει στα μεγάλα αστικά κέντρα της Ελλάδας (συνθήκες).	<p>7.1 Μοτίβα κατανομής του πληθυσμού της Ελλάδας</p> <p>7.1.1 αραιοκατοικημένες και πυκνοκατοικημένες περιοχές</p> <p>7.1.2 αγροτικός και αστικός πληθυσμός</p> <p>7.2 Οι μεγαλουπόλεις ως τόποι με συγκεκριμένα χαρακτηριστικά</p> <p>7.2.1 αστικά πυκνοκατοικημένες περιοχές και η εμφάνισή τους σε οπτικές παραστάσεις (π.χ. φωτογραφίες)</p> <p>7.2.2 η πυκνότητα του πληθυσμού της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης σε σύγκριση με τη γενική πυκνότητα πληθυσμού της Ελλάδας</p>

		<p>7.2.3 λειτουργίες που προσφέρονται στις πόλεις (ευκαιρίες εργασίας, αναψυχής, πολιτισμού, μόρφωσης, πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας) και δεν προσφέρονται σε μικρές κοινότητες ή γειτονιές (οικονομία που επιτυγχάνεται λόγω συγκέντρωσης πληθυσμού)</p> <p>7.2.4 προβλήματα που δημιουργούνται από τη συγκέντρωση πληθυσμού στις πόλεις (συγκοινωνιακή συμφόρηση, ατμοσφαιρική ρύπανση – νέφος)</p>
8	Αναγνωρίζουν και εξηγούν τα αποτελέσματα της μεγάλης συγκέντρωσης πληθυσμού στις μεγαλουπόλεις.	<p>8.1 Η κατακόρυφη ανάπτυξη στις πόλεις ως αποτέλεσμα της μεγάλης πυκνότητας πληθυσμού (δημιουργία πολυκατοικιών)</p> <p>8.2 Η διαθεσιμότητα αγαθών και υπηρεσιών ως αποτέλεσμα της συγκέντρωσης πληθυσμού στις μεγαλουπόλεις</p>
9	Περιγράφουν πώς συνδέονται δύο τόποι μεταξύ τους στην Κύπρο και στην περιοχή της Ευρώπης.	<p>9.1 Τρόποι Σύνδεσης δύο τόπων: επίγειες, εναέριες και θαλάσσιες συγκοινωνίες, μέσα συγκοινωνίας (π.χ. ροές τουριστών)</p> <p>9.2 Αεροδρόμια της Κύπρου</p> <p>9.2.1 θέσεις και συνδέσεις με το εξωτερικό</p> <p>9.2.2 θέσεις και συνδέσεις τους με το εσωτερικό (αυτοκινητόδρομοι που συνδέουν τα αεροδρόμια με όλες τις πόλεις)</p> <p>9.2.3 τα νόμιμα σημεία εισόδου και εξόδου στην Κυπριακή Δημοκρατία</p> <p>9.2.4 οι υποδομές που υπάρχουν στα αεροδρόμια</p> <p>9.2.5 η απώλεια των πιο αποδοτικών συνδέσεων μεταξύ πόλεων της Κύπρου λόγω της εισβολής και κατοχής</p>
10	Συσχετίζουν τουριστικούς τόπους στην Κύπρο με ανθρώπινες δραστηριότητες.	<p>10.1 Τουριστική δραστηριότητα σε παράκτιους και ορεινούς οικισμούς (π.χ. Αγία Νάπα)</p> <p>10.2 Είδη τουρισμού στην Κύπρο (π.χ. θρησκευτικός τουρισμός, αγροτουρισμός, κ.λπ.) με βάση τους λόγους ή τις ευκαιρίες αναψυχής (π.χ. επισκέψεις σε χώρους λατρείας, κολύμπι, περπάτημα σε μονοπάτι της φύσης, νυχτερινή ζωή)</p>
11	Περιγράφουν αλλαγές που έχουν συμβεί στην Κύπρο με τα γεγονότα της τουρκικής εισβολής και κατοχής.	<p>11.1 Η βίαιη αλλαγή σε αντιδιαστολή με την οργανική αλλαγή του δημογραφικού τοπίου (μετακινήσεις πληθυσμού, εκτοπισμός προσφύγων, παράνομη εγκατάσταση εποίκων, παράνομη αλλαγή τοπωνυμίων)</p> <p>11.2 Γεγονότα και συνέπειες της τουρκικής εισβολής στην Κύπρο το 1974 για τη βίαιη αλλαγή του δημογραφικού τοπίου</p>

		<p>11.3 Η κατανομή των πληθυσμιακών ομάδων στον χώρο της Κύπρου το 1960, το 1964, το 1973, το 1982 και το 2011</p> <p>11.4 Αναγνώριση των προβλημάτων που δημιουργεί η βίαιη αλλαγή του δημογραφικού τοπίου στην Κύπρο</p>
12	Εξηγούν πώς οι διάφορες περιοχές της Κύπρου ανήκουν σε μικρότερες ή/και μεγαλύτερες περιοχές ή στην ευρύτερη επικράτεια της Κυπριακής Δημοκρατίας.	<p>12.1 Τα διάφορα επίπεδα διοικητικής οργάνωσης στην Κύπρο</p> <p>12.1.1 κοινότητα, δήμος: πρωτοβάθμια</p> <p>12.1.2 επαρχία: δευτεροβάθμια</p> <p>12.2 Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη της Κύπρου ως περιοχή στην οποία η Κυπριακή Δημοκρατία κατέχει κυρίαρχο δικαίωμα έρευνας και εκμετάλλευσης φυσικών πόρων</p>
13	Εξηγούν πώς οι άνθρωποι που διαμένουν στην Κύπρο ανήκουν σε διάφορες ομάδες ανθρώπων με βάση τις ιδιότητές τους.	<p>13.1 Στοιχεία που συνθέτουν την κοινή εθνική ταυτότητα Ελληνοκυπρίων, Ελλαδιτών και Ελλήνων της διασποράς</p> <p>13.2 Στοιχεία που συνδέονται με την εθνικότητα (π.χ. ελληνική), τις πληθυσμιακές ομάδες της Κύπρου (Ελληνοκυπριακή, Τουρκοκυπριακή ή άλλη) και την υπηκοότητα (π.χ. κυπριακή)</p> <p>13.3 Οι μαθητές/τριες (π.χ. του τμήματος, του σχολείου)</p> <p>13.3.1 ως κάτοικοι της Κύπρου (π.χ. πολίτες με κυπριακή υπηκοότητα, αιτητές πολιτικού ασύλου)</p> <p>13.3.2 ως άτομα με συγκεκριμένη εθνικότητα (π.χ. Έλληνας), υπηκοότητα (π.χ. Κύπριος), κοινότητα της Κύπρου (π.χ. Ελληνοκύπριος)</p> <p>13.4 Η ταυτόχρονη ένταξη ανθρώπων που διαμένουν στην Κύπρο σε περισσότερες από μία ομάδες ανθρώπων (π.χ. ως προς την καταγωγή, την εθνικότητα, την υπηκοότητα, τη θρησκεία)</p>
14	Εξηγούν πώς οι άνθρωποι αξιοποιούν τα φυσικά στοιχεία του περιβάλλοντος ανάγοντάς τα σε πλουτοπαραγωγικούς πόρους.	<p>14.1 Είδη φυσικών στοιχείων που αξιοποιούν οι άνθρωποι (π.χ. νερό, καλλιεργήσιμη γη, ξυλεία, ορυκτά)</p> <p>14.2 Προϋποθέσεις αναγωγής των φυσικών στοιχείων σε πόρους (π.χ. ανάγκες, τεχνολογία, τεχνογνωσία)</p> <p>14.3 Η συνεισφορά των πόρων στη διαμόρφωση και ανάπτυξη της οικονομίας</p>
15	Εξηγούν πώς και γιατί ο τουρισμός στην Κύπρο και	<p>15.1 Οι διαθέσιμες συνδέσεις της Κύπρου (θαλάσσιες και εναέριες) και οι συνδέσεις άλλων χωρών</p> <p>15.2 Λόγοι ανάδειξης της Κύπρου ως τουριστικού προορισμού</p>

	στη Νότια Ευρώπη αποτελεί πλουτοπαραγωγικό πόρο.	<p>15.3 Ροές τουριστών προς την Κύπρο σε σχέση με άλλες χώρες</p> <p>15.4 Διάκριση εσωτερικού και εξωτερικού τουρισμού</p> <p>15.5 Η συμβολή του τουρισμού ως μέρος του συνόλου των εσόδων της Κύπρου</p> <p>15.6 Ανάλογοι τόποι σε διαφορετικές θέσεις στη Μεσόγειο που έχουν παρόμοιες συνθήκες και προσφέρουν παρόμοιο τουριστικό προϊόν με την Κύπρο (π.χ. Κρήτη, Ίμπιζα, Μασσαλία, Κάνες, κ.λπ.) ως προς:</p> <p>15.6.1 το φυσικό και πολιτισμικό τοπίο (π.χ. παραλίες, ξενοδοχεία, χώροι αναψυχής, εθνικά πάρκα)</p> <p>15.6.2 τις υπηρεσίες (σε σχέση και με το κόστος)</p> <p>15.7 Τουριστική συνείδηση</p>
16	Εξηγούν πώς και γιατί η εμπορική ναυτιλία στην Ελλάδα αποτελεί πλουτοπαραγωγικό πόρο.	<p>16.1 Εμπορικά λιμάνια της Ελλάδας</p> <p>16.1.1 συνδέσεις νησιών με την ηπειρωτική Ελλάδα</p> <p>16.1.2 συνδέσεις εμπορικών λιμανιών της Ελλάδας με κύρια λιμάνια του εξωτερικού</p> <p>16.1.3 ως τόποι διακίνησης προϊόντων εντός ελληνικής επικράτειας και με το εξωτερικό</p> <p>16.2 Ελληνική εμπορική ναυτιλία</p> <p>16.2.1 Θέση σε σχέση με τις θαλάσσιες μεταφορές προϊόντων παγκόσμια</p> <p>16.2.2 Λόγοι που οδήγησαν στην ανάπτυξή της σε παγκόσμιο επίπεδο (ιστορικοί λόγοι, τεχνολογία, παράδοση)</p> <p>16.3 Συμπληρωματικά προϊόντα και υπηρεσίες που προκύπτουν από τη θέση και τις συνθήκες της Κύπρου, της Ελλάδας και άλλων ευρωπαϊκών χωρών (π.χ. γεωγραφική θέση, κλίμα, υπηρεσίες)</p>
17	Αναγνωρίζουν και εκτιμούν την αξία της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου και της προστασίας της.	<p>17.1 Οι προσπάθειες και οι ενέργειες για διατήρηση μνημείων της πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου (ελεύθερες και κατεχόμενες περιοχές)</p> <p>17.2 Ενδείξεις ασέβειας και καταστροφής μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς (π.χ. ψηφιδωτά Κανακαριάς)</p> <p>17.3 Διατήρηση τοπωνυμίων</p> <p>17.4 Προβολή και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, ως αυθεντικού τουριστικού προϊόντος</p> <p>17.5 Πολιτιστική αειφορία</p>
18	Αποδομούν ένα ποτάμιο σύστημα στο οποίο έχει	<p>18.1 Οι γεωμορφές «κορυφή βουνού», «κοιλιάδα», «κρημνός»</p> <p>18.2 Η θέση της κορυφής του βουνού στο ψηλότερο έδαφος</p>

	δημιουργηθεί ταμιευτήρας νερού, αναγνωρίζουν τα διάφορα μέρη του και εξηγούν τη λειτουργία κάθε μέρους.	<p>18.3 Κλίση του εδάφους λόγω διαφοράς υψομέτρου</p> <p>18.4 Συνδέσεις των ρών νερού από τα ψηλότερα στα χαμηλότερα σημεία (υδατορεύματα – παραπόταμοι, συμβολές υδατορευμάτων)</p> <p>18.5 Η θέση του καναλιού (κοίτη) σε σχέση με τα υδατορεύματα</p> <p>18.6 Η λεκάνη απορροής του ποταμού, η οποία ορίζεται από όλα τα ψηλότερα σημεία στις κορυφές των γύρω βουνών (υδροκρίτης)</p> <p>18.7 Συγκέντρωση νερού σε διάφορα σημεία του καναλιού (λεκάνες αποστράγγισης)</p> <p>18.8 Περιοχές που βρίσκονται ανάντη ενός ταμιευτήρα νερού και περιοχές που βρίσκονται κατάντη του ταμιευτήρα</p> <p>18.9 Κατανομή των φραγμάτων της Κύπρου σε σχέση με τις ροές των χειμάρρων και το υψόμετρο</p>
19	Εφαρμόζουν κριτήρια για τη χωροθέτηση ταμιευτήρων νερού (φράγματα) και επιχειρηματολογούν για την αναγκαιότητα δημιουργίας τους.	<p>19.1 Η γεωμορφολογία του εδάφους</p> <p>19.2 Η βροχόπτωση της περιοχής της λεκάνης απορροής</p> <p>19.3 Εγγύτητα και σύνδεση του ταμιευτήρα με τόπους που έχουν ανάγκη από νερό</p> <p>19.4 Περιβαλλοντικές επιπτώσεις στην περιοχή ανάντη/κατάντη του φράγματος μετά τη δημιουργία του (ξηρασία, περιοχές natura κ.λπ.)</p> <p>19.5 Υδατικό ισοζύγιο της Κύπρου (εισροή / διαθεσιμότητα νερού και κατανάλωση)</p> <p>19.6 Η χρήση του νερού στη ζωή μας και η ανάγκη εξοικονόμησης</p>
20	Αναζητούν λύσεις σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο για γεωγραφικά ζητήματα.	<p>20.1 Τρόποι διακίνησης εντός της Κύπρου σε διαφορετικές περιπτώσεις (συνδέσεις μεταξύ πόλεων)</p> <p>20.2 Αξιοποίηση του φυσικού αερίου ως πλουτοπαραγωγικού πόρου</p> <p>20.3 Τρόποι εξοικονόμησης νερού στην Κύπρο</p> <p>20.4 Βιώσιμοι τρόποι αξιοποίησης των ταμιευτήρων νερού στην Κύπρο</p> <p>20.5 Προώθηση αυθεντικού τουρισμού στην Κύπρο</p> <p>20.6 Ανάπτυξη τουριστικής συνείδησης</p> <p>20.7 Προστασία και προβολή στοιχείων πολιτιστικής κληρονομιάς της Κύπρου</p> <p>20.8 Αντιμετώπιση προβλημάτων λόγω μεγάλης συγκέντρωσης πληθυσμού (συμφόρηση, ρύπανση)</p>
21	Ερμηνεύουν φυσικά ή/και ψηφιακά δισδιάστατα και τρισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης και	<p>21.1 Χάρτες</p> <p>21.1.1 Τα περιεχόμενα και το ευρετήριο του Άτλαντα</p> <p>21.2 Γενικός χάρτης</p> <p>21.2.1 Έκταση μιας περιοχής ή χώρας με μη συμβατικές μονάδες</p>

<p>αποκωδικοποιούν πληροφορίες από αυτά*.</p>	<p>21.2.2 Τα τεχνικά συμβατικά χαρακτηριστικά ενός χάρτη (τίτλος και σταυρός προσανατολισμού, περίγραμμα, υπόμνημα, κλίμακα)</p> <p>21.2.3 Βασικές συμβάσεις χρωμάτων και συμβόλων σ' έναν χάρτη</p> <p>21.2.4 Ευρώπη και Ευρωπαϊκή Ένωση</p> <p>21.2.5 Χώρες της Μεσογείου</p> <p>21.2.6 Η Κύπρος και οι γειτονικές χώρες</p> <p>21.3 Θεματικοί χάρτες</p> <p>21.3.1 κατανομή σημείων (πληθυσμός της Κύπρου και της Ελλάδας)</p> <p>21.3.2 χωροπληθικός χάρτης (πληθυσμός της Κύπρου και της Ελλάδας)</p> <p>21.3.3 χάρτης ροών (τουρισμός, εμπορική ναυτιλία, βίαιη και οργανική μετανάστευση, μετακινήσεις αγροτικού και αστικού πληθυσμού)</p> <p>21.3.4 χάρτης γραμμικών φαινομένων (οδικό δίκτυο, ποτάμια διαδικασία)</p> <p>21.3.5 χάρτης (χώρες που παράγουν φυσικό αέριο)</p> <p>21.4 Ψηφιακή υδρόγειος σφαίρα</p> <p>21.4.1 Διαδρομές εντός Κύπρου (π.χ. από μία πόλη σε άλλη)</p> <p>21.4.2 τοπωνύμια, αξιοθέατα</p> <p>21.4.3 ανάγλυφο Ελλάδος (ακτογραμμή, γεωμορφολογικές περιφέρειες κ.λπ.)</p> <p>21.5 Κλιματόγραμμα</p> <p>21.5.1 Μέση μηνιαία θερμοκρασία και βροχόπτωση κατά μήνα σε έναν τόπο (π.χ. τόποι στη Μεσόγειο)</p> <p>21.6 Φωτογραφίες</p> <p>21.6.1 Αντικείμενα και στοιχεία του χώρου (τι και πώς είναι)</p> <p>21.6.2 Λειτουργία και χρήση των αντικειμένων στο χώρο (Τι κάνουν; Τι είδους μέρος είναι;)</p> <p>21.6.3 Ομοιότητες και διαφορές με άλλους τόπους ή τοπία που γνωρίζουν</p> <p>21.6.4 Λόγοι για τους οποίους οι τόποι και τα τοπία που βλέπουν είναι έτσι</p> <p>21.6.5 Υποθέσεις για το τι θα γινόταν εάν άλλαζε κάτι στους τόπους που βλέπουν</p> <p>21.6.6 Εναλλακτικοί τρόποι λειτουργίας και χρήσης των αντικειμένων</p> <p>21.7 Αεροφωτογραφίες και Δορυφορικές Φωτογραφίες</p> <p>21.7.1 Κλείδες ερμηνείας αντικειμένων και στοιχείων του χώρου σε διάφορες κλίμακες (π.χ. μεγάλης κλίμακας αεροφωτογραφίες με κλείδες ως προς τη μορφή, υπόβαθρο, υφή, χρώμα στην αεροφωτογραφία)</p>
---	---

		21.7.2 Τοπολογικές σχέσεις αντικειμένων με κατάλληλο λεξιλόγιο (π.χ. αεροδρόμιο σε σχέση με ελεύθερη ή κατεχόμενη περιοχή και σε σχέση με πόλη)
22	Δημιουργούν δισδιάστατα και τρισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης του χώρου*.	<p>22.1 Τεχνικά συμβατικά χαρακτηριστικά ενός χάρτη – Διαφορετικά σύμβολα και χρώματα για αναπαράσταση στον χάρτη αντικειμένων και εννοιών του πραγματικού κόσμου</p> <p>22.1.1 Υπόμνημα</p> <p>22.1.2 σύμβολα (πόλη, πρωτεύουσα, λιμάνια, αεροδρόμια)</p> <p>22.1.3 χρώματα</p> <p>22.1.4 σταυρός προσανατολισμού</p> <p>22.1.5 γραμμές ρών (π.χ. ροές αγροτικού πληθυσμού)</p> <p>22.2 Δισδιάστατα Εργαλεία</p> <p>22.2.1 απεικόνιση της πυκνότητας πληθυσμού αραιοκατοικημένων και πυκνοκατοικημένων περιοχών</p> <p>22.2.2 κύριες οδικές συνδέσεις της Κύπρου</p> <p>22.2.3 η έκταση της ΑΟΖ</p> <p>22.2.4 χάρτες ρών των τουριστών προς την Κύπρο</p> <p>22.2.5 χάρτες συνδέσεων της εμπορικής ναυτιλίας</p> <p>22.3 Τρισδιάστατα Εργαλεία: Μοντέλο ποταμού</p> <p>22.3.1 ποτάμιο δίκτυο</p> <p>22.3.2 υδατορεύματα, συμβολές παραποτάμων, κανάλι ποταμού, φράγμα</p> <p>22.3.3 η διακύμανση του υψομέτρου της Κύπρου (π.χ. σε μορφολογική εγκάρσια τομή και σε ανάγλυφο χάρτη)</p> <p>22.4 Ψηφιακή Υδρόγειος Σφαίρα</p> <p>22.4.1 Ενεργός σήμανση τόπων και τοπωνυμίων στο πλαίσιο ασφαλούς χρήσης του διαδικτύου</p> <p>22.4.2 Σύνορα της ΑΟΖ της Κυπριακή Δημοκρατίας</p> <p>22.5 Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (Γ.Σ.Π.)</p> <p>22.5.1 Όρια και περίγραμμα της ΑΟΖ της Κύπρου</p> <p>22.5.2 Ποτάμιες διαδικασίες (κλίση του εδάφους, ταμειυτήρες νερού κ.ά.)</p>

23	Αξιοποιούν ψηφιακές εφαρμογές ή και διαδικτυακά εργαλεία.	23.1 Έρευνα και αναζήτηση πληροφοριών (π.χ. αεροφωτογραφιών) 23.2 Περιγραφή συνθηκών (π.χ. συνθήκες σε εικονικό περιβάλλον ταμειυτήρα νερού) 23.3 Σύνθεση πληροφοριών 23.4. Απεικόνιση φαινομένων
-----------	---	--

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ**ΤΑΞΗ Ε΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ****ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ****ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΔΙΔΑΚΤΕΑ****ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ****ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ**

Οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση να:

Πληροφορίες, Έννοιες, Δεξιότητες, Στρατηγικές/Τρόπος σκέψης, Στάσεις/Αξίες

1	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκεται η Γη σε σχέση με τον Ήλιο.	1.1 Ηλιακό σύστημα 1.1.1 σχηματική μορφή και μέγεθος της Γης 1.1.2 σχήματα μοντελοποίησης της Γης: οι έννοιες «σφαίρα», «ελλειψοειδές», «γεωειδές» 1.1.3 ο Ήλιος ως αστέρας και ως κέντρο του ηλιακού συστήματος 1.1.4 η περιφορά της Γης σε τροχιά γύρω από τον Ήλιο 1.1.5 μέγεθος της Γης και του Ήλιου
2	Αποδομούν το ηλιακό σύστημα, αναγνωρίζουν τα μέρη του και εξηγούν τη λειτουργία τους.	2.1 Τροχιά της Γης γύρω από τον Ήλιο (περιφορά) 2.1.1 απόσταση τροχιάς από τον Ήλιο 2.1.2 ελλειπτικό σχήμα τροχιάς 2.2 Νοητός άξονας περιστροφής της Γης και αναγνώριση των σημείων επαφής του με την επιφάνεια της Γης (βόρειος και νότιος πόλος) 2.3 Περιστροφή της Γης γύρω από τον άξονά της 2.3.1 Εναλλαγή μέρας με τη νύχτα λόγω της περιστροφής της Γης 2.4 Γωνία λόξωσης του άξονα της Γης σε σχέση με το επίπεδο της εκλειπτικής – 2.5 Αλλαγές στις εποχές λόγω περιφοράς της Γης και λόξωσης του άξονα περιστροφής της
3	Βρίσκουν και ονομάζουν την απόσταση ενός τόπου από τον Ισημερινό της Γης (γεωγραφικό πλάτος).	3.1 Ο αριθμός σε μοίρες που δηλώνει τη γωνιακή απόσταση και το τόξο από τον Ισημερινό – (βόρεια ή νότια) σε σχηματική αναπαράσταση (γεωγραφικό πλάτος) 3.2 Οι παράλληλοι κύκλοι και τα χαρακτηριστικά τους (ίση απόσταση μεταξύ τους, μη ίση περιφέρεια κύκλων)

		<p>3.3 Η γεωμετρική σχέση της γωνίας λόξωσης του άξονα της Γης με τη γωνία πρόσπτωσης ηλιακών ακτινών και ο νοητικός σχηματισμός των βασικών παράλληλων κύκλων</p> <p>3.3.1 Ισημερινός, Τροπικός του Καρκίνου και Τροπικός του Αιγόκερω</p> <p>3.3.2 Αρκτικός κύκλος και Ανταρκτικός κύκλος</p> <p>3.3.3 Καθορισμός των θερμικών ζωνών (τροπική, εύκρατη, πολική)</p>
4	Βρίσκουν και ονομάζουν την απόσταση ενός τόπου από τον Πρώτο Μεσημβρινό (γεωγραφικό μήκος).	<p>4.1 Ο αριθμός σε μοίρες που δηλώνει την απόσταση ενός τόπου και το τόξο από τον πρώτο μεσημβρινό ανατολικά ή δυτικά</p> <p>4.2 Οι μεσημβρινοί και τα χαρακτηριστικά τους (ίσοι μεταξύ τους, διέρχονται από τους πόλους)</p> <p>4.3 Ο Πρώτος Μεσημβρινός, Αντιμεσημβρινός και το ανατολικό και δυτικό ημισφαίριο</p> <p>4.4 Διαφορά ώρας και Διεθνής Ημερολογιακή Γραμμή</p>
5	Αποδομούν το σύστημα γεωγραφικών συντεταγμένων, αναγνωρίζουν τα μέρη του και εξηγούν τη λειτουργία τους, και το εφαρμόζουν.	<p>5.1 Η κάθετη σχέση των παράλληλων και των μεσημβρινών κύκλων (σύστημα γεωγραφικών συντεταγμένων)</p> <p>5.2 Το ζεύγος των αριθμών σε μοίρες που δηλώνουν την απόσταση ενός τόπου από τον Ισημερινό (βόρεια ή νότια) και τον πρώτο μεσημβρινό (ανατολικά ή δυτικά)</p> <p>5.3 Η θέση ενός τόπου ως ζεύγος γεωγραφικών συντεταγμένων</p> <p>5.4 Το ζεύγος γεωγραφικών συντεταγμένων ως περιγραφή της θέσης ενός τόπου</p>
6	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκονται οι ήπειροι και οι ωκεανοί στη Γη και συγκρίνουν σχετικές εκτάσεις.	<p>6.1 Ορισμός και αμφίδρομες σχέσεις του ορισμού: η ήπειρος ως μεγάλη έκταση ξηράς που χωρίζεται από άλλες ηπείρους, συνήθως από ωκεανό / ο ωκεανός ως μεγάλη έκταση θάλασσας που χωρίζει, συνήθως, τις ηπείρους)</p> <p>6.2 Σχήματα των ηπείρων</p> <p>6.3 Ονόματα ηπείρων και ωκεανών</p> <p>6.4 Σχετική θέση των ηπείρων σε σχέση με τον Ισημερινό, τους ωκεανούς και τις άλλες ηπείρους</p> <p>6.5 Κατανομή της έκτασης της ξηράς και της θάλασσας στον πλανήτη</p>
7	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκεται η Ευρώπη και τόποι στην Ευρώπη με βάση φυσικογεωγραφικά στοιχεία	<p>7.1 Φυσικά όρια της Ευρώπης με βάση γεωμορφολογικά στοιχεία (από τον Ατλαντικό Ωκεανό ως τα Ουράλια Όρη και από τη Μεσόγειο Θάλασσα μέχρι τον Αρκτικό Ωκεανό)</p> <p>7.2 Σχετική θέση της Ευρώπης ως προς τις άλλες ηπείρους (χερσαίες και θαλάσσιες δίοδοι επικοινωνίας με άλλες ηπείρους, αποστάσεις)</p> <p>7.3 Εύρος γεωγραφικού μήκους και του γεωγραφικού πλάτους της Ευρώπης</p>

	και με γεωγραφικές συντεταγμένες.	7.4 Σημαντικά φυσικογεωγραφικά (π.χ. Άλπεις, κεντροευρωπαϊκή πεδιάδα, θέσεις ορέων και ποταμών) και ανθρωπογεωγραφικά στοιχεία (π.χ. πόλεων, βιομηχανικών περιοχών)
8	Βρίσκουν και περιγράφουν πώς είναι τα παγετωνικά τοπία στη Βόρεια Ευρώπη και πώς αξιοποιούνται από τους ανθρώπους.	8.1 Βιοκλιματικές συνθήκες στη Βόρεια Ευρώπη 8.2 Κατανομή πληθυσμού στη βόρεια Ευρώπη 8.3 Παγετωνικές γεωμορφές φιόρδ και παγετωνικές λίμνες 8.4 Συσχέτιση τόπων με ανθρώπινες δραστηριότητες, ζώα ή με φυσικά φαινόμενα: Οικονομική αξιοποίηση των γεωμορφών (φιόρδ για λιμάνια, αλιεία, πλαγιές Άλπεων για τουρισμό) μέσα στους περιορισμούς που τίθενται από το φυσικό περιβάλλον
9	Βρίσκουν και περιγράφουν στοιχεία για τον πληθυσμό και τον τρόπο πολιτικής και διοικητικής οργάνωσης, στην Ευρώπη.	9.1 Γεωγραφικά και πολιτικά όρια χωρών στην Ευρώπη 9.2 Πολυπολιτισμική σύνθεση του πληθυσμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως οργανισμού και της Ευρώπης ως ηπείρου 9.3 Εξέλιξη της σύνθεσης και της δομής του πληθυσμού της Ευρώπης σε σχέση με τη γήρανση του πληθυσμού της 9.4 Παράγοντες που επηρεάζουν την κατανομή πληθυσμού 9.5 Σταδιακή διαφοροποίηση πυκνότητας πληθυσμού μεταξύ δύο τόπων 9.6 Ποικιλομορφία και μοτίβα κατανομής των γλωσσών στην ευρωπαϊκή ήπειρο 9.7 Πτυχές πολιτικών, πολιτισμικών και οικονομικών στοιχείων/χαρακτηριστικών (Μοτίβα οικονομικής δραστηριότητας) 9.8 Περιφέρειες της Ευρώπης με βάση κοινωνικο-οικονομικά και γεωφυσικά κριτήρια
10	Αποδομούν τα ποτάμια συστήματα της Ευρώπης, αναγνωρίζουν τα διάφορα μέρη τους και εξηγούν τη λειτουργία κάθε μέρους.	10.1 Οροσειρές, ποταμοί και λίμνες της Ευρώπης: Θέση και συνθήκες 10.2 Βροχόπτωση και χιονόπτωση 10.3 Γεωμορφολογία και δημιουργία των πλωτών ποταμών και των λιμνών 10.4 Οι έννοιες «πλωτός ποταμός», «ποταμόπλοιο», «κανάλι», «λίμνη», «όχθες» 10.5 Αξιοποίηση πλωτών ποταμών
11	Εξηγούν πώς και γιατί το φυσικό αέριο αποτελεί	11.1 Αναγκαιότητα παραγωγής φθηνής ηλεκτρικής ενέργειας 11.2 Αλλαγές στην οικονομική κατάσταση λόγω της πώλησης φυσικού αερίου

	πλουτοπαραγωγικό πόρο για την Κύπρο και τις άλλες χώρες που το παράγουν.	
12	Βρίσκουν και περιγράφουν πώς συνδέονται μεταξύ τους δύο τόποι στην Ευρώπη λόγω οικονομικών και εμπορικών σχέσεων και αλληλεξαρτήσεων.	12.1 Περιοχές με πλεόνασμα ενέργειας και περιοχές με έλλειμμα ενέργειας (Ευρώπη) 12.2 Συνδέσεις από τις περιοχές πλεονάσματος ενέργειας στις περιοχές κατανάλωσης (Ευρώπη) 12.3 Πλωτές συνδέσεις στην Ευρώπη (για μεταφορά πρώτων υλών και εμπορευμάτων) 12.4 Μοτίβα κατανομής πόλεων της Ευρώπης και υδρογραφία 12.5 Μοτίβα κατανομής πόλεων της Ευρώπης και ακτογραμμή 12.6 Πόλεις κατά μήκος ακτογραμμής ή ποταμών ως ανάλογοι τόποι
13	Εφαρμόζουν κριτήρια για τη χωροθέτηση βιομηχανικών μονάδων στην Ευρώπη και επιχειρηματολογούν για την επιλογή τους.	13.1 Περιοχές στην Ευρώπη κατάλληλες για τη δημιουργία βιομηχανιών (Μοντέλο γεωγραφικής βαρύτητας) 13.2 Παράγοντες που διαμορφώνουν τη βιομηχανική τοποθεσία 13.2.1 Διαθεσιμότητα ενεργειακών και ορυκτών πόρων και βιομηχανική δραστηριότητα 13.2.2 Συνδεσιμότητα ή/και δυνατότητα σύνδεσης μεταξύ της θέσης των πόρων και της θέσης των βιομηχανικών μονάδων 13.2.3 Συνδεσιμότητα ή/και δυνατότητα σύνδεσης μεταξύ των βιομηχανικών μονάδων και των αγορών 13.3 Μοτίβα κατανομής των βιομηχανικών περιοχών της Ευρώπης 13.4 Οι έννοιες «αιολικό πάρκο», «υδροηλεκτρικό εργοστάσιο» 13.5 Λειτουργική ζώνη επιρροής μιας βιομηχανικής τοποθεσίας και επιπτώσεις (ρύπανση, όξινη βροχή)
14	Βρίσκουν και περιγράφουν πώς συνδέονται μεταξύ τους δύο τόποι στην Ευρώπη (ή στην περιοχή της) λόγω μεταναστευτικής κίνησης.	14.1 Μεταναστευτικές τάσεις και ροές στην Ευρώπη 14.2 Συνδέσεις της Ευρώπης με άλλες περιοχές της Γης 14.3 Φυσικοί και ανθρωπογενείς λόγοι μετανάστευσης 14.4 Παράγοντες ώθησης και έλξης μεταναστών
15	Ομαδοποιούν ή/και αναγνωρίζουν περιοχές στον	15.1 Το γεωγραφικό πλάτος ως παράγοντας διαμόρφωσης βιοκλιματικών ζωνών – γωνία πρόσπτωσης ηλιακών ακτινών

	πλανήτη που έχουν παρόμοιες βιοκλιματικές συνθήκες και εξηγούν το γιατί.	<p>15.2 Βιοκλιματικές ζώνες της Γης (κλίμα, χλωρίδα, πανίδα): τροπική, εύκρατη, αρκτική</p> <p>15.2.1 Σταδιακή διαφοροποίηση στο κλίμα και στη βλάστηση ανάμεσα σε βιοκλιματικές ζώνες</p> <p>15.3 Οι βιοκλιματικές ζώνες του βόρειου και του νότιου ημισφαιρίου ως ανάλογοι τόποι</p> <p>15.4 Μεταφορά ηλιακής ενέργειας από την τροπική ζώνη προς άλλους τόπους με τα θαλάσσια ρεύματα</p>
16	Ομαδοποιούν ή/και αναγνωρίζουν περιοχές στην Ευρώπη που έχουν παρόμοιες βιοκλιματικές συνθήκες και εξηγούν το γιατί.	<p>16.1 Τμήματα βιοκλιματικών ζωνών ως περιφέρειες της Ευρώπης</p> <p>16.2 Κατανομή κλιμάτων και φυσικής βλάστησης της Ευρώπης</p> <p>16.2.1 Ηπειρωτικό κλίμα</p> <p>16.2.2 Ωκεάνιο κλίμα</p> <p>16.2.3 Αρκτικό κλίμα</p> <p>16.2.4 Μεσογειακό κλίμα</p>
17	Αναφέρουν και εξηγούν τους παράγοντες που διαμορφώνουν το κλίμα.	<p>17.1 Γεωγραφικό πλάτος</p> <p>17.2 Απόσταση από τη θάλασσα</p> <p>17.3 Θαλάσσια ρεύματα</p> <p>17.4 Επικρατούντες άνεμοι</p> <p>17.5 Υψόμετρο</p>
18	Περιγράφουν πώς περιοχές της Ευρώπης ανήκουν σε μικρότερες ή/και μεγαλύτερες περιοχές ή οργανισμούς και πώς οι άνθρωποι ανήκουν σε ομάδες ανθρώπων εντός Ευρώπης.	<p>18.1 Πορεία της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Αλλαγές στο οικονομικό και κοινωνικό τοπίο από την ίδρυσή της και εντεύθεν</p> <p>18.2 Εθνικά και υπερεθνικά σύνολα συμμετοχής</p> <p>18.3 Πολλαπλές ταυτότητες (π.χ. εθνική ταυτότητα και ευρωπαϊκή)</p> <p>18.4 Προσωπικά χαρακτηριστικά ευρωπαϊκής ταυτότητας</p> <p>18.5 Ενέργειες που προωθούν εποικοδομητικό ρόλο σε διάφορες πτυχές της ζωής ταυτόχρονα (π.χ. ως ευρωπαίος πολίτης)</p> <p>18.6 Ευρωπαϊκοί Υπερεθνικοί οργανισμοί (π.χ. Συμβούλιο της Ευρώπης)</p>
19	Τεκμηριώνουν την επιχειρηματολογία τους με έγκυρα γεωγραφικά	<p>19.1 Διάκριση διαφορετικών ισχυρισμών (π.χ. αντίθετοι ή/και πολλαπλοί ισχυρισμοί) που αφορούν στο ίδιο θέμα</p>

	<p>δεδομένα για οποιαδήποτε άποψη στηρίζουν.</p>	<p>19.2 Διατύπωση επιχειρημάτων υποστήριξης ισχυρισμών, στη βάση ενός ή περισσότερων δεδομένων</p> <p>19.3 Διατύπωση αντεπιχειρημάτων για αντίκρουση ισχυρισμών, στη βάση ενός ή περισσότερων δεδομένων</p> <p>19.4 Διάκριση στρατευμένου (biased argument) και μη στρατευμένου επιχειρήματος</p> <p>19.5 Χρήση κατάλληλου επιχειρηματολογικού λόγου (π.χ. είναι σημαντικό, χρειάζεται, υπέρ, εναντίον, συμφωνώ, διαφωνώ, διότι, επειδή, παρόλο που, αν και)</p> <p>19.6 Αξιολογικές κρίσεις στη βάση επιχειρημάτων που να στηρίζονται σε</p> <p>19.6.1 Ποσοτικά δεδομένα</p> <p>19.6.2 Ποιοτικά δεδομένα</p> <p>19.6.3 Γεωγραφικές επιστημονικές θεωρίες</p>
20	<p>Αναζητούν λύσεις σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο για χωρικά ζητήματα.</p>	<p>20.1 Ανθρωπιστικά προβλήματα που προκύπτουν από τις μεταναστευτικές ροές (π.χ. ενημέρωση)</p> <p>20.2 Βιώσιμη αξιοποίηση της ενέργειας (π.χ. βιομηχανική δραστηριότητα)</p> <p>20.3 Αποδοχή της διαφορετικότητας και πολυμορφίας που χαρακτηρίζει την ευρωπαϊκή ήπειρο</p>
21	<p>Ερμηνεύουν φυσικά ή/και ψηφιακά δισδιάστατα και τρισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης του χώρου και αποκωδικοποιούν πληροφορίες από αυτά*.</p>	<p>21.1 Χάρτες</p> <p>21.1.1 Συμβολολογία χωροπληθικών χαρτών</p> <p>21.2 Γενικός χάρτης</p> <p>21.2.1 Εύρος γεωγραφικού πλάτους και μήκους μιας περιοχής</p> <p>21.2.2 Παγκόσμιοι και περιφερειακοί</p> <p>21.3 Θεματικοί χάρτες</p> <p>21.3.1 Κατανομή σημείων (Ευρώπη)</p> <p>21.3.2 Χωροπληθικός χάρτης (Ευρώπη)</p> <p>21.3.3 Οικονομικοί χάρτες</p> <p>21.3.4 Χάρτης ροών (μετανάστευση)</p> <p>21.3.5 Χάρτης γραμμικών φαινομένων (ποτάμια διαδικασία)</p> <p>21.3.6 Χάρτης ωρολογιακών ζωνών</p> <p>21.3.7 Χάρτης (χώρες πετρελαίου, φυσικού αερίου)</p> <p>21.4 Βουβοί χάρτες</p> <p>21.5 Χαρτογράμματα</p>

		<p>21.6 Σχέδιο</p> <p>21.7 Φωτογραφίες</p> <p>21.8 Αεροφωτογραφίες και Δορυφορικές Φωτογραφίες</p> <p>21.9 Υδρόγειος σφαίρα και ψηφιακές υδρόγειοι (γεωγραφικές συντεταγμένες, βιοκλιματικές ζώνες)</p> <p>21.10 Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (Γ.Σ.Π.)</p>
22	Δημιουργούν φυσικά ή/και ψηφιακά δισδιάστατα και τρισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης του χώρου*.	<p>22.1 Τεχνικά συμβατικά χαρακτηριστικά ενός χάρτη – Διαφορετικά σύμβολα και χρώματα για αναπαράσταση στον χάρτη αντικειμένων και εννοιών του πραγματικού κόσμου</p> <p>22.2 Τεχνικές χειρόγραφης και ψηφιακής χαρτογράφησης</p> <p>22.3 Σχέδιο (π.χ. το ηλιακό σύστημα και οι λειτουργίες του)</p> <p>22.4 Μοντέλο αναπαράστασης</p>
23	Ερμηνεύουν ή/και δημιουργούν εργαλεία παρουσίασης δεδομένων για τον χώρο και αποκωδικοποιούν πληροφορίες από αυτά*.	<p>23.1 Γραφικές παραστάσεις</p> <p>23.2 Πίνακες</p> <p>23.3 Πυραμίδες πληθυσμού</p> <p>23.4 Κλιματογράμματα</p> <p>23.5 Ιστόγραμματα</p>
24	Αξιοποιούν ψηφιακές εφαρμογές ή και διαδικτυακά εργαλεία.	<p>24.1 Έρευνα και αναζήτηση πληροφοριών (π.χ. αεροφωτογραφιών)</p> <p>24.2 Περιγραφή συνθηκών (π.χ. συνθήκες σε εικονικό περιβάλλον των Άλπεων)</p> <p>24.3 Σύνθεση πληροφοριών</p> <p>24.4 Απεικόνιση φαινομένων (π.χ. ροή πρώτων υλών μέσω πλωτών ποταμών)</p>

ΓΝΩΣΤΙΚΟ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟ: ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ**ΤΑΞΗ Στ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ**

ΜΑΘΗΣΙΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ		ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΔΙΔΑΚΤΕΑ
ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΙΤΥΧΙΑΣ		ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΠΑΡΚΕΙΑΣ
<i>Οι μαθητές και οι μαθήτριες να είναι σε θέση να:</i>		<i>Πληροφορίες, Έννοιες, Δεξιότητες, Στρατηγικές/Τρόπος σκέψης, Στάσεις/Αξίες</i>
1	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού εμφανίζονται φαινόμενα σε σχέση με άλλα φαινόμενα ή τόπους στη Γη.	1.1 Θέση των ορίων των λιθοσφαιρικών πλακών μεταξύ Ευρασιατικής και Αφρικανικής πλάκας και της Ευρασιατικής πλάκας και της πλάκας του Ειρηνικού σε σχέση με ηπείρους ή/και χώρες 1.2 Θέση των τεκτονικών πλακών σε σχέση με άλλες τεκτονικές πλάκες με τη χρήση κατευθύνσεων του ορίζοντα
2	Περιγράφουν τις τεκτονικές διαδικασίες και εξηγούν τα αποτελέσματά τους.	2.1 Σύσταση και δομή της γήινης σφαίρας 2.1.1 Στρώματα που συνθέτουν τη δομή της γης (φλοιός, μανδύας, πυρήνας) 2.1.2 Διαστρωμάτωση (δομή των στρωμάτων) 2.2 Ο Φλοιός της Γης ως σύνολο τεκτονικών (λιθοσφαιρικών) πλακών 2.3 Ονόματα επιλεγμένων τεκτονικών πλακών 2.4 Έκταση τεκτονικών πλακών σε σχέση με ηπείρους και ωκεανούς 2.5 Κινήσεις τεκτονικών πλακών και τα αποτελέσματά τους: 2.5.1 Διαδικασίες ορογένεσης 2.5.2 Ηφαίστεια (θέση, δημιουργία) 2.5.3 Σεισμοί (επίκεντρα σεισμών) 2.6 Συσχέτιση των γραμμικών ορίων των τεκτονικών πλακών με τις σεισμογενείς ζώνες
3	Εντοπίζουν και περιγράφουν πού βρίσκονται οι παγκόσμιες περιφέρειες στη Γη.	3.1 Περιοχές της Γης που βρίσκονται στα Τροπικά πλάτη πλησίον των Ωκεανών 3.2 Υποσαχάριος Αφρική 3.3 Νοτιοδυτική Ασία και Βόρεια Αφρική 3.4 Βόρεια Αμερική

		<p>3.5 Αυστραλία 3.6 Νότια Αμερική 3.7 Νότια Αφρική 3.8 Κίνα 3.9 Νότια Ασία (Ινδία, Μπαγκλαντές) 3.10 Νησιά του Ινδικού Ωκεανού 3.11 Ανατολική Ασία (Ιαπωνία, Κορέα, Σιγκαπούρη) 3.12 Αρκτικές περιοχές</p>
4	Βρίσκουν και περιγράφουν τι υπάρχει σε έναν τόπο και πώς είναι ο τόπος αυτός	<p>4.1 Πληθυσμιακές δομές 4.2 Σύνθεση του πληθυσμού εντός τόπων 4.3 Κλίματα/κλιματικές αλλαγές 4.4 Παράγοντες οικονομικής ανάπτυξης 4.5 Τεχνολογική ανάπτυξη 4.6 Φυσικοί πόροι 4.7 Πόλεμοι 4.8 Πολιτισμός 4.9 Παράγοντες που επηρεάζουν τη μετανάστευση 4.10 Βλάστηση 4.11 Δημοφιλής Κουλτούρα (popular culture) 4.12 Οικοσυστήματα/διαπλάσεις 4.13 Χρήση της γης 4.14 Συστήματα παραγωγής προϊόντων 4.15 Κατανομή παγκόσμιου κατά κεφαλήν ΑΕΠ 4.16 Υπερπληθυσμός 4.17 Στέγαση-Παραγκουπόλεις 4.18 Τοπία κατανάλωσης</p>
5	Αναγνωρίζουν μοτίβα κατανομής του πληθυσμού και τα ερμηνεύουν.	<p>5.1 Τόποι όπου παρουσιάζεται μεγάλο ποσοστό πληθυσμού της Γης (π.χ. Κίνα, Ινδία) 5.2 Συσχέτιση της φέρουσας ικανότητας ενός τόπου (π.χ. νερό, φαγητό, στέγαση) με τον αριθμό των ανθρώπων που ζουν εκεί – έννοια «υπερπληθυσμός» 5.3 Τοπία υπερπληθυσμού (π.χ. παραγκουπόλεις)</p>

6	Ομαδοποιούν περιοχές ή χώρες του πλανήτη σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες, με βάση κριτήρια.	<p>6.1 Δείκτες ανθρώπινης ανάπτυξης:</p> <p>6.1.1 Κατά κεφαλήν εισόδημα</p> <p>6.1.2 Προσδόκιμος χρόνος ζωής</p> <p>6.1.3 Βρεφική θνησιμότητα</p> <p>6.1.4 Νοσηρότητα</p> <p>6.2 Σύγκριση δεικτών ανθρώπινης ανάπτυξης:</p> <p>6.2.1 σε παγκόσμιο επίπεδο (π.χ. σύγκριση δεικτών επιλεγμένων χωρών με τους μέσους παγκόσμιους δείκτες)</p> <p>6.2.2 μεταξύ χωρών</p> <p>6.3 Συσχέτιση:</p> <p>6.3.1 δεικτών ανθρώπινης ανάπτυξης μεταξύ τους (π.χ. κατά κεφαλήν εισόδημα και παιδική θνησιμότητα)</p> <p>6.3.2 προσβασιμότητας σε καθαρό νερό και νοσηρότητας</p> <p>6.4 Δράση υπερεθνικών οργανισμών σε αναπτυσσόμενες περιοχές</p>
7	Εντοπίζουν την περιοχή της Μέσης Ανατολής (Νοτιοδυτική Ασία και Βόρεια Αφρική) και εξηγούν τις συγκρούσεις που συμβαίνουν στην περιοχή αυτή.	<p>7.1 Χώρες που αποτελούν τη συνεχόμενη περιοχή με επικρατούσα θρησκεία το Ισλάμ στη Ν.Δ. Ασία και Β. Αφρική</p> <p>7.2 Εστίες αντιπαραθέσεων και συγκρούσεων στην περιοχή</p> <p>7.3 Λόγοι αντιπαραθέσεων και συγκρούσεων στην περιοχή:</p> <p>7.3.1 Θρησκευτικοί</p> <p>7.3.2 Οικονομικοί (χώρες πετρελαίου)</p> <p>7.3.3 Κοινωνικοί</p> <p>7.3.4 Πολιτικοί</p> <p>7.4 Επιπτώσεις των συγκρούσεων:</p> <p>7.4.1 στους κατοίκους της περιοχής</p> <p>7.4.2 σε άλλους κοντινούς ή μακρινούς τόπους</p>
8	Αναφέρουν ενδείξεις κλιματικών αλλαγών στον πλανήτη και τις συσχετίζουν	<p>8.1 Αύξηση της συχνότητας και της έντασης των τυφώνων</p> <p>8.1.1 Τυφώνες – περιοχές όπου δημιουργούνται τυφώνες (τροπικά πλάτη Ατλαντικού και Ειρηνικού Ωκεανού)</p> <p>8.1.2 Επιπτώσεις από το πέρασμα του τυφώνα (π.χ. σφοδροί άνεμοι, καταιγίδες)</p>

	με ανθρώπινες δραστηριότητες.	8.2 Αύξηση παγκόσμιας θερμοκρασίας 8.3 Λιώσιμο των πάγων 8.4 Μείωση βροχόπτωσης
9	Περιγράφουν το φαινόμενο των μουσώνων και εξηγούν τη σημασία του για τους κατοίκους της Νότιας Ασίας.	9.1 Θερινοί και χειμερινοί μουσώνες 9.2 Ένταση των μουσώνων – πλημμύρες 9.3 Συγκέντρωση πληθυσμού στις περιοχές που πλήττονται από τους μουσώνες
10	Ερμηνεύουν την ανάπτυξη του τομέα της τεχνολογίας στην περιοχή της Ανατολικής Ασίας.	10.1 Τομείς τεχνολογικής έρευνας και καινοτομίας (π.χ. ηλεκτρονικοί υπολογιστές, ιατρική τεχνολογία, ρομποτική, τηλεπικοινωνίες) 10.2 Διάκριση χωρών ανάπτυξης τεχνολογικού σχεδιασμού και χωρών παραγωγής 10.3 Παράγοντες που ωθούν τις χώρες προς την ανάπτυξη του τομέα της τεχνολογίας: 10.3.1 Πολιτική σταθερότητα 10.3.2 Διαθεσιμότητα επενδυτικών κεφαλαίων 10.3.3 Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού 10.3.4 Διαθεσιμότητα ή/και εξεύρεση φυσικών πόρων
11	Βρίσκουν και περιγράφουν πώς είναι τα τροπικά δάση στην περιοχή του Αμαζονίου και εξηγούν τη σημασία τους στη σταθερότητα του παγκόσμιου κλίματος.	11.1 Βιοκλιματικές συνθήκες στη Νότια Αμερική 11.1.1 Φυσική τροπική βλάστηση 11.1.2 Τροπικό βροχερό δάσος 11.2 Κατανομή των τροπικών δασών στον πλανήτη 11.3 Κατανομή πληθυσμού στη νότια Αμερική 11.4 Χρήση της γης 11.5 Σύγκριση παλαιότερων και σύγχρονων εκτάσεων που καλύπτονται από τροπικό βροχερό δάσος 11.6 Συσχέτιση των τροπικών δασών με ανθρώπινες δραστηριότητες: 11.6.1 Αποδάσωση 11.6.2 Παραγωγή βιοκαυσίμων 11.7 Η αποδάσωση του Αμαζονίου ως αποτέλεσμα των αυξανόμενων αναγκών σε πόρους και ενέργεια 11.8 Συνεισφορά των τροπικών δασών στο παγκόσμιο κλίμα (π.χ. ρύθμιση της βροχόπτωσης, δέσμευση και αποθήκευση του άνθρακα, ποσοστό οξυγόνου στην ατμόσφαιρα)

12	Περιγράφουν αλλαγές που συμβαίνουν σε έναν τόπο κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου.	<p>12.1 Αλλαγές στο πολιτισμικό τοπίο και στον τρόπο ζωής της Μέσης Ανατολής και της περιοχής του Περσικού Κόλπου λόγω της εμπορίας πετρελαίου</p> <p>12.2 Αλλαγές στο τοπίο μετά από έναν πόλεμο</p> <p>12.3 Αλλαγές στο πολιτισμικό τοπίο λόγω της επίδρασης της δημοφιλούς κουλτούρας</p> <p>12.4 Αλλαγές στο πολιτισμικό και φυσικό τοπίο λόγω του υπερπληθυσμού</p>
13	Βρίσκουν και περιγράφουν τι υπάρχει στις χώρες της Βόρειας Αμερικής σε σχέση με τη σύνθεση του πληθυσμού και τη δημιουργία και διάχυση δημοφιλούς κουλτούρας.	<p>13.1 Χώρες της Βόρειας Αμερικής (π.χ. ΗΠΑ, Καναδάς):</p> <p>13.1.1 Ιστορική πορεία της σύνθεσης του πληθυσμού στη Βόρεια Αμερική</p> <p>13.1.2 Ιστορική χωρική πορεία των κρατών στη Βόρεια Αμερική</p> <p>13.1.3 Εθνοπολιτισμικές ομάδες και συγκρότηση του αμερικανικού λαού στις ΗΠΑ και καναδικού λαού στον Καναδά</p> <p>13.1.4 Πολιτειακή οργάνωση των ΗΠΑ και Καναδά</p> <p>13.2 Εμπορικά τοπία κατανάλωσης και η τυποποίησή τους (π.χ. εμπορικά κέντρα, πολυκινηματογράφοι)</p> <p>13.3 Παραγωγή δημοφιλούς κουλτούρας στις ΗΠΑ (π.χ. μόδα, διατροφή, αναψυχή, θέαμα) και διεθνής διάχυση</p>
14	Επιδεικνύουν συμπεριφορά που να δείχνει ότι σέβονται και προστατεύουν το κοντινό ή μακρινό τους περιβάλλον.	<p>14.1 Τρόποι συμβολής:</p> <p>14.1.1 στη μείωση των εκπομπών ρύπων</p> <p>14.1.2 στη μείωση της λαθροθηρίας και τη μείωση της βιοποικιλότητας</p> <p>14.1.3 στην εξάλειψη της φτώχειας και των ασθενειών</p> <p>14.1.4 στην προώθηση της αλληλοαποδοχής μεταξύ ανθρώπων διαφόρων πολιτισμών</p>
15	Τεκμηριώνουν την επιχειρηματολογία τους με έγκυρα γεωγραφικά δεδομένα για οποιαδήποτε άποψη στηρίζουν.	<p>15.1 Διάκριση διαφορετικών ισχυρισμών (π.χ. αντίθετοι ή/και πολλαπλοί ισχυρισμοί) που αφορούν στο ίδιο θέμα</p> <p>15.2 Διατύπωση επιχειρημάτων υποστήριξης ισχυρισμών, στη βάση ενός ή περισσότερων δεδομένων, με αναφορά σε αξιόπιστες πηγές δεδομένων</p> <p>15.3 Διατύπωση αντεπιχειρημάτων για αντίκρουση ισχυρισμών υποστήριξης ισχυρισμών, στη βάση ενός ή περισσότερων δεδομένων, με αναφορά σε αξιόπιστες πηγές δεδομένων</p> <p>15.4 Διάκριση στρατευμένου (biased argument) και μη στρατευμένου επιχειρήματος</p>

		<p>15.5 Χρήση κατάλληλου επιχειρηματολογικού λόγου (π.χ. είναι σημαντικό, χρειάζεται, υπέρ, εναντίον, συμφωνώ, διαφωνώ, διότι, επειδή, παρόλο που, αν και)</p> <p>15.6 Αξιολογικές κρίσεις στη βάση επιχειρημάτων που να στηρίζονται σε</p> <p>15.6.1 Ποσοτικά δεδομένα</p> <p>15.6.2 Ποιοτικά δεδομένα</p> <p>15.6.3 Γεωγραφικές επιστημονικές θεωρίες</p>
16	Αναζητούν λύσεις σε προσωπικό και συλλογικό επίπεδο για γεωγραφικά ζητήματα.	<p>16.1 Αξιοποίηση της διάχυσης δημοφιλούς κουλτούρας (π.χ. ευαισθητοποίηση για φυλετικές διακρίσεις)</p> <p>16.2 Διαχείριση τάσεων υπερκαταναλωτισμού</p> <p>16.3 Ωφέλιμη και βιώσιμη χρήση της τεχνολογίας</p> <p>16.4 Βιώσιμη αξιοποίηση των φυσικών πόρων</p>
17	Ερμηνεύουν εργαλεία αναπαράστασης του χώρου και αποκωδικοποιούν πληροφορίες από αυτά*.	<p>17.1 Χάρτες</p> <p>17.1.1 Συμβολολογία χωροπληθικών χαρτών</p> <p>17.2 Γενικός χάρτης</p> <p>17.2.1 Παγκόσμιοι και περιφερειακοί</p> <p>17.3 Θεματικοί χάρτες</p> <p>17.3.1 Κατανομή σημείων</p> <p>17.3.2 Χωροπληθικός χάρτης</p> <p>17.3.3 Οικονομικοί χάρτες</p> <p>17.3.4 Χάρτης ροών</p> <p>17.3.5 Χάρτης γραμμικών φαινομένων</p> <p>17.4 Βουβοί χάρτες</p> <p>17.5 Σχέδιο</p> <p>17.6 Διαγράμματα (π.χ. τομή της γήινης σφαίρας)</p> <p>17.7 Χαρτογράμματα (π.χ. κατανομή δεικτών ανάπτυξης)</p> <p>17.8 Φωτογραφίες</p> <p>17.9 Αεροφωτογραφίες και Δορυφορικές Φωτογραφίες</p> <p>17.10 Υδρόγειος σφαίρα και ψηφιακές υδρόγειοι (γεωγραφικές συντεταγμένες, βιοκλιματικές ζώνες)</p> <p>17.11 Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών (Γ.Σ.Π.)</p>

18	Δημιουργούν εργαλεία αναπαράστασης του χώρου*.	18.1 Τεχνικές χειρόγραφης και ψηφιακής χαρτογράφησης 18.2 Σχέδιο 18.3 Μοντέλο αναπαράστασης 18.4 Χαρτογράμματα
19	Ερμηνεύουν ή/και δημιουργούν εργαλεία παρουσίασης δεδομένων για τον χώρο και αποκωδικοποιούν πληροφορίες από αυτά*.	19.1 Γραφικές παραστάσεις 19.2 Πίνακες 19.3 Πυραμίδες πληθυσμού 19.4 Κλιματογράμματα 19.5 Ιστόγραμματα
20	Αξιοποιούν ψηφιακές εφαρμογές ή και διαδικτυακά εργαλεία.	20.1 Έρευνα και αναζήτηση πληροφοριών (π.χ. αεροφωτογραφιών) 20.2 Περιγραφή συνθηκών (π.χ. συνθήκες σε εικονικό περιβάλλον του δάσους Αμαζονίου) 20.3 Σύνθεση πληροφοριών 20.4 Απεικόνιση φαινομένων

**Τα δισδιάστατα και τρισδιάστατα εργαλεία αναπαράστασης του χώρου, οι απεικονίσεις και τα εργαλεία παρουσίασης δεδομένων για τον χώρο αξιοποιούνται για την επιδίωξη όλων των δεικτών επιτυχίας και διδάσκονται καθ' όλη τη διάρκεια της κάθε τάξης.*